

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Üldhariduskoolide õpetajaskonna tööalane liikuvus ja karjääriteed EHISE andmetel

Kristel Vaher, Rena Selliov

Üldhariduskoolide õpetajaskonna tööalane liikuvus ja karjääriteed EHISe andmetel

Autorid: Kristel Vaher, Rena Selliov

Viitamine: Vaher, K., Selliov, R. (2019). Üldhariduskoolide õpetajaskonna tööalane liikuvus ja karjääriteed EHISe andmetel. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Haridus- ja Teadusministeerium

Munga 18, Tartu 50088, Eesti

E-post: hm@hm.ee

© autorid ning Haridus- ja Teadusministeerium, 2019

Tellijä ja väljaandja: Haridus- ja Teadusministeerium

Keeleline toimetamine: Inga Kukk / Haridus- ja Teadusministeerium

Kujundus: Kadi Serbak / Haridus- ja Teadusministeerium

Sisukord

Lühikokkuvõte	4
Miks see teema on oluline?	8
Miks õpetajad töölt lahkuvad?	9
Kasutatavad mõisted ja metoodika	11
Taustaandmed	13
Õpetajaskonna voonäitajad	17
Õpetajate voonäitajad kooli tasandil	20
Kas EHISE andmete põhjal on võimalik ennustada õpetajaskonna vahetumist kooli tasandil?	24
Õpetaja tasandi näitajad	26
Õpetajakoolituse lõpetanute kutsekindlus	28
Õpetaja karjääritee Eesti üldhariduskoolis	30
Lahkunud õpetajate töötamine üldhariduskoolides juhtide ja tugispetsialistidena	36
Õpetajaametist lahkunute rakendumine 2017. aastal seiresüsteemi „Edukus tööturul“ andmetel	37
Ettepanekud õpetajate kutsekindluse seiramiseks	39
Kasutatud kirjandus	44
Lisad	47
Lisa 1. 7796 õpetaja jaotus tööandja vahetamise/mittevahetamise ja õpetajana koolis töötamise koormuse alusel (koormusjaotuse kombinatsioon näitab seda, et õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis)	47
Lisa 2. 7796 õpetaja jaotus tööandja vahetamise/mittevahetamise ja ainevaldkondade alusel	49

Lühikokkuvõte

Analüüsi koostamise ajendas haridusministeeriumi eelmise aasta aasta-analüüsis (Sellio ja Vaher, 2018) selgunud probleem seoses alustavate õpetajate vähese kutsekindlusega: liiga vähesed õpetajakoolituse lõpetanud asuvad kooli tööle ja jäävad tööle. Samuti tundub ühiskonnas levivat seisukoht, et paljud õpetajad lahkuvad töölt ja nende asemele uusi õpetajaid leida on keeruline. Ka OSKA raport „Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus“ (Mets ja Viia 2018) toob teravalt esile õpetajate asendusvajaduse teema. Õpetajate ametist lahkumine ja selle mõjutegurid on ka paljude mujal maailmas läbi viidud uuringute fookuses. Analüüsis võetakse vaatluse alla Eesti üldhariduskoolide õpetajate liikuvus, nende karjääritee kulg ja see, millistel tegevusaladel on hõivatud endised õpetajad.

Analüüs aitab leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

- Millised näitajad kirjeldavad üldhariduskoolide õpetajaskonna liikuvust viimasel kümnel aastal?
- Kas ja kuidas on muutunud õpetaja karjääriteed?
- Millistel tegevusaladel on leidnud rakendust õpetajaametist lahkunud?

EHISe andmete põhjal luuakse andmestik, mis aitab mõista õpetajate töölt lahkumise põhjuseid ja teha ettepanekuid õpetajate koolist lahkumise seiramiseks.

Üldhariduskoolide õpetajaskonna liikuvuse analüüsi peamised tulemused:

- Andekate ja motiveeritud inimeste leidmine õpetajaametisse, atraktiivsed töötingimused ja võimalused õpetajate professionaalseks arenguks ning õpetajate kutsekindluse soodustamine on hariduse kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamisel äärmiselt oluline. Lisaks õpetajaskonna järelkasvu kindlustamisele tuleb rohkem tähelepanu pöörata ka sellele, et õpetajad jääksid õpetajaametisse. **Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) andmed võimaldavad seirata õpetajaskonna liikuvuse näitajaid nii haridussüsteemi kui ka kooli tasandil perioodil 2008–2018. Analüüs näitas, et haridussüsteemi tasandil ei ole õpetajate lahkumine üldhariduskoolidest viimasel kümnendil olnud ulatuslik probleem. Viimastel aastatel on pigem vähenenud nende õpetajate osakaal, kes vaatlusalusest õppeaastast järgmisel õppeaastal üldhariduskoolides ei tööta. Kui õpetajate voolavuse näitaja on kõrge konkreetses koolis, ei ole selle põhjused registriandmete analüüsi abil selgitatavad. Tõenäoliselt on kooli tasandi voolavuse taga valdavalt kvalitatiivsed (organisatsioonispetsiifilised) põhjused, mille kohta registriandmeid ei koguta.**
- **Riigi tasandil näitab viimase kümne õppeaasta statistika, et keskmiselt 83%**

õpetajatest töötab üldhariduskoolides¹ vähemalt kolm aastat järjest.

- **Eesti koolidest on viimase kümne õppeaasta jooksul ühel õppeaastal keskmiselt lahkunud 13% õpetajatest.** Viimase kümne õppeaasta jooksul on olnud koole, kust ei laiku ühtegi õpetajat, aastas keskmiselt 83 (16% kõigist koolidest), kõrge lahkunute osakaaluga (>24% kõigist õpetajatest) on olnud viimase kümnendi jooksul aastas keskmiselt 70 kooli (13% kõigist koolidest) – neist on lahkunud aastas keskmiselt kuus õpetajat.
- Suurema tööjõu voolavusega koolides moodustavad üle poole töölt lahkunutest kvalifikatsiooninõuetele mittevastavad tähtajalise lepinguga õpetajad. Õpetajate lahkumise määr on suurem kui 24% enamasti väikestes koolides.
- **Kõrge tööjõu voolavusega koolide õpetajate keskmine koormus on Eesti keskmisest madalam,** indiviidi tasandil aga seostub õpetaja töölt lahkumine kõigist näitajatest kõige tugevamini just töökoormusega.
- **Suur osa õpetajaid liigub koolide vahel, mitte haridussektori ja teiste majandussektorite vahel.** Kui riigi tasandil on ajutisi õpetajaametist lahkunud, nt lapsehoolduspuhkusel viibijad, kes mingil hetkel tagasi tulevad, **40% kõigist lahkujatest,** siis kooli tasandil moodustavad õppeaastate lõikes ajutiselt koolist lahkunud keskmiselt 13% kõigist lahkujatest.
- **Üldhariduskoolide õpetajate liikuvusega on seotud positiivne trend** – üldhariduskoolidesse on alates 2013/14. õppeaastast lisandunud rohkem õpetajaid, kui on olnud viimast õppeaastat tööl olnud õpetajaid.
- **Lisandunud õpetajatest** on 2008/09.–2018/19. õppeaastal esmakordselt õpetajaametisse asunud olnud keskmiselt 59% ning 41% on tagasi pöördunud pärast ajutist eemalolekut. Esmakordselt tööle asunud õpetajate osakaal kõigist lisandunud õpetajatest on samas langenud. **Lahkunud õpetajate koguarv** on perioodil 2008/09–2017/18 väikeste kõikumistega näidanud langustendentsi.
- **Klassiõpetajate hulgast lahkunute osakaal on võrreldes teiste ainevaldkondade õpetajate hulgast lahkunute omaga väikseim,** enim lahkunud on muude ainete õpetajate hulgas. Lisaks **lahkuvad suurema tõenäosusega õpetajad, kes õpetavad vaid ühes ainevaldkonnas** (neid on ligi 60% kõigist õpetajatest) – neist lahkub aastas keskmiselt 15%, vähemalt kahes ainevaldkonnas õpetavatest õpetajatest aga 8–9%.

Õpetaja karjääritee kirjeldamisel oli vaatluse all 7796 õpetajat ehk 53% 2008/09. õa õpetajatest, kes töötasid pidevalt 2008/09.–2017/18. õppeaastal.

¹ Sealhulgas võib olla kooli vahetanud.

Õpetajate karjääriteega seotud peamised tulemused:

- Oodatult töötas enim õpetajaid linnades eesti õppekeelega munitsipaalkoolides, 81% õpetajatest oli töötanud kümme õppeaastat ühes KOVis², ligikaudu 2/3 7996 õpetajast töötas Harju, Tartu, Ida-Viru ja Pärnu maakonnas.
- Nimetatud 7796 õpetajat 2008/09. õppeaastal pigem keskealised, läbi kümne õppeaasta vastasid kvalifikatsiooninõuetele (keskmiselt 96%) ja nende riigikeeleoskus oli heal tasemel (perioodi keskmine C1-tasemel eesti keele valdajate osakaal oli 85%, sh eesti keelt emakeelena kõnelevaid isikuid 79% ja 7% õpetajaid, kes olid saavutanud riigikeeleoskuse tasemeks C1).
- Kooliastmed, kus õpetajad õpetasid, olid kümne õppeaasta jooksul muutunud, õpetajad olid jaotunud väga erinevate kooliastmete kombinatsioonide vahel. Keskmiselt **kõige sagedamini anti tunde II ja III kooliastmes, II, III kooliastmes ja gümnaasiumis või I ja II kooliastmes. 2017/18. õppeaastaks oli gümnaasiumi õpetajate arv suurenenud**, mis oli tingitud gümnaasiumiastme õpilaste arvu kasvust.
- 81% vaatlusalustest õpetajatest ei vahetanud 2008/09.–2017/18. õppeaastal kordagi kooli. Võib väita, et **õpetajad on oma tööandjale lojaalsed**.
- Nõ **lojaalsed õpetajad töötavad suurema tõenäosusega suurema koormusega kui õpetajad, kes on vähemalt korra vahetanud töökohta**. See on oodatud tulem, sest stabiilselt ühes koolis töötamine tähendab muu hulgas, et tõenäoliselt on õpetajale tagatud võimalus töötada suurema koormusega, samal ajal kui mitmes koolis töötamine osutab pigem vajadusele töötada suurema koormusega.
- Kümne õppeaasta vältel ei ole õpetajate jagunemine ainevaldkondade vahel kuigivõrd muutunud. **Õpetajaid, kes ei olnud kümne õppeaasta jooksul kooli vahetanud**, oli 2008/09. ja 2017/18. õppeaasta võrdluses kõige rohkem lisandunud matemaatika, loodusõpetuse, eesti keel teise keelena, põhikooli riiklike valikainete ning eesti keele kui emakeele ja kirjanduse ainevaldkondesse. Enim oli vähenenud nende õpetajate hulk, kes õpetavad muid aineid, eesti keelt võõrkeelena, vene keelt kui emakeelt ja kirjandust, inglise keelt ja saksa keelt.
- **Õpetajad, kes olid perioodil 2008/09–2017/18 vähemalt korra tööandjat vahetanud**, olid üldiselt seotud rohkemate õppeainete õpetamisega kui eelnev õpetajate grupp. Kõige rohkem oli 2008/09. ja 2017/18. õppeaasta võrdluses tõusnud põhikooli ja gümnaasiumi riiklike valikainete/kursuste, ühiskonnaõpetuse ja loodusõpetuse õpetajate hulk, kõige rohkem vähenenud aga nende õpetaja hulk, kes õpetasid muid aineid, eesti keelt võõrkeelena, saksa keelt, vene keelt kui emakeelt ja kirjandust ning inglise keelt.

² KOV – kohalik omavalitsus, praegu kehtiv haldusjaotus

Analüüsis uuriti EHISe ja seiresüsteemi „Edukus tööturul“³ andmete alusel ka seda, millises tegevusvaldkonnas tegutsevad edasi üldhariduskoolidest 2018. aasta seisuga töölt lahkunud õpetajad (v.a ajutiselt lahkunud).

Peamised tulemused on järgmised:

- Pärast õpetajaametist lahkumist üldhariduskoolis **juhina või tugispetsialistina tööle asumine on pigem erandlik (keskmiselt 10%).**
- Seiresüsteemi „Edukus tööturul“ andmete alusel saame järeldusi teha ligi neljandiku üheksa aasta jooksul ametist lahkunud õpetaja kohta. **Õpetajaametist lahkunud ja mujale tööle asunud õpetajatest 15% oli endiselt hõivatud hariduse tegevusalal, 12% avaliku halduse, riigikaitse ja kohustusliku sotsiaalkindlustuse tegevusalal, 12% tervishoiu ja sotsiaaltoetuste tegevusalal, 10% kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse tegevusalal, 10% hulgi- ja jaekaubanduse; mootorsõidukite ja mootorrataste remondi tegevusalal, 8% töötleva tööstuse tegevusalal ning 7% info ja side tegevusalal.** Ülejäänud 26% hajuvad teiste tegevusalade vahel
- Andmed osutavad, et 15% kõikidest perioodil 2008/2009–2016/2017 ametist lahkunud õpetajatest oli 2017. aastal hõivatud hariduse valdkonnas. Kõige detailsemalt on tegevusala võimalik vaadelda EMTAK viienda taseme numbrikoodide alusel. Selgub, et 15% hariduse tegevusalal hõivatud endisest õpetajast 24% oli seotud ülikoolide tegevusega, 18% põhikoolide tegevusega, 18% lasteaedade tegevusega, 16% gümnaasiumide tegevusega ja 4% kutsekoolide tegevusega. Võib oletada, et nad on hõivatud näiteks haridustehnoloogidena, programmijuhtidena, infojuhtidena, huvijuhtidena, majandusjuhatajatena vms, aga ka näiteks täiskasvanute koolitajatena.

Ettepanek õpetajate koolist lahkumise seiramiseks:

- Analüüsi põhjal soovitatakse üldhariduses koolivõrgu tasandil seirata õpetajaskonna liikuvuse näitajaid: kooli tasandil vaadelda lisaks aastasele koolist lahkujate määrale ka kogu perioodi alguses nooremate kui 60-aastaste õpetajate tööl püsimise määra kuni viie aasta jooksul, kogu vaatlusaluse perioodi keskmist koolist lahkujate määra ning seda, kas koolis õpetajana alustanud jätkavad tööd kuni viie aasta jooksul, ning vajaduse korral ka kogu õpetajaskonna tööl püsimise määra kuni viie aasta jooksul.

³ Seiresüsteemi „Edukus tööturul“ andmestik kombineerib omavahel Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS), Maksu- ja Tolliameti, Sotsiaalkindlustusameti, kaitsevägekohustuslaste registri, rahvastikuregistri ja Eesti Töötukassa andmed. Andmebaas võimaldab hinnata kutse- ja kõrghariduse lõpetajate edukust tööturul, mida käesolevas analüüsis tehakse peamiselt keskmise kuise sissetuleku ning sotsiaalse staatuse näitel. Lisaks kajastuvad andmestikus põhi- ja üldkeskhariduse lõpetanute ning kutse- ja kõrghariduse katkestajate andmed.

Miks see teema on oluline?

Hariduse kõrge kvaliteedi tagamisel on õpetajal keskne roll. On äärmiselt tähtis, et haridussüsteem suudaks tuua rohkem andekaid ja motiveeritud inimesi õpetajaametisse, luua õpetajatele atraktiivsed töötingimused ja võimalused professionaalseks arenguks ning soodustada õpetajate kutsekindlust. Õpetajate järelkasvu kindlustamise probleemistikku on analüüsitud ja poliitikakujunduses teadvustatud (Mets ja Viia 2018, Selliov ja Vaher 2018, OECD 2018). Eesti elukestva õppe strateegias seatakse eesmärgiks tõsta noorte õpetajate osakaalu ja õpetajakoolituse õppekavade atraktiivsust. Selleks on ellu kutsutud mitmed sekkumismeetmed ja programmid (Haridus- ja Teadusministeerium 2019a,b). Lisaks õpetajaskonna vananemisest tingitud asendusvajadusele tuleb rohkem tähelepanu pöörata ka õpetajate ametis püsimisele ja ka tagasipöördumisele. Uuringud osutuvad, et õpetajate pikaajaline töökogemus on õpilaste õpiedukusega positiivselt seotud (Kini *et al.* 2016). Õpetajate vahetumine seevastu võib hariduse kvaliteeti negatiivselt mõjutada. Õpetajate tõhusus areneb töökogemusega ning professionaalsele arengule aitab enim kaasa koostöine koolikultuur ja kogenumate kolleegide tugi. Õpetajate kõrge liikuvus nõuab ka koolipidajatelt suuremaid pingutusi kvaliteetse hariduse tagamisel. Uute õpetajate värbamine ja koolitamine on ka kulukas ning pärsib koolide kui õppivate organisatsioonide arengut.

Viimasel kolmel aastal on tööjõu liikuvus Eesti tööturul suurenenud. Eesti Panga analüüs (2019) osutab Eesti tööjõu-uuringu andmetele tuginedes, et nt 2018. aastal vahetas töökohta 11% kõigist hõivatutest. Lisaks suurendavad voonäitajaid, s.o tööalase liikuvuse seirenäitajaid, ka liikumine mitteaktiivsusest ja töötustaatusest hõivesse (Eesti Pank, 2019). Need trendid mõjutavad tõenäoliselt ka õpetajaskonna voonäitajaid, sh õpetajaametisse tulekut teistest sektoritest või mitteaktiivse staatusest, töökohavahetusi haridussüsteemi sees ja liikumist õpetajaametist teistesse sektoritesse. Tuleviku töövormide ja töösuhete uurijad tõdevad, et töösuhted muutuvad üha mitmekesisemaks ja paindlikumaks, sageneb töötamine samaaegselt mitmel ametikohal nii sama valdkonnas sees kui ka mitmes majandussektoris korraga, suureneb töötegemise aja- ja kohapaindlikkus. Need muutused iseloomustavad praegu vaid mõnda valdkonda ja osa ametikohtadest, kuid oluline on seirata, kas ja mil määral avalduvad need trendid haridussektoris ja milline on nende mõju hariduse kvaliteedile.

Kuigi Eestis tervikuna õpetajate arv kasvab, on piirkondi, kus õpetajaskonna vananemine ja uute õpetajate leidmine on kasvav probleem. Nooremate kui 30-aastaste õpetajate osakaal on Eestis tõusnud OECD riikide keskmisega peaaegu samale tasemele (OECD riikide keskmine 11%, Eestis 8%) (OECD 2018). Sama OECD raport sedastab, et OECD riikide keskmisega võrreldes oli Eesti koolides oluliselt vähem 30–49-aastaseid õpetajaid (43% vs 55%). Kasvab 60-aastaste ja vanemate õpetajate osakaal (20% 2018/19. õa).

EHISe andmetel kasvab osakoormusega töötavate õpetajate arv, eriti Rapla-, Lääne-Viru-, Viljandi-, Järvamaal. Eesti üldhariduskooli õpetaja töötab keskmiselt 0,83 koormusega.

Eesti õpetajaamet on võrdlemisi avatud ning ametisse sisenemine ja õpetaja karjäär on vähe reguleeritud. Eestis puuduvad riiklikud regulatsioonid või mehhanismid haridussektori liikuvuse keskseks suunamiseks või juhtimiseks (nt liikuvus erinevate ametikohtade,

rotatsioon koolide ja piirkondade vahel jm). 2013. aastal jõustunud muudatused õpetajate kvalifikatsiooninõuetes soodustavad ka teistelt kutsealadelt õpetajaametisse tulekut. Samas näitab EHISE andmete analüüs, et aastast aastasse kasvab kvalifikatsioonile mittevastavate kuni 64-aastaste õpetajate osakaal. Esmakordselt tööle asuvatest õpetajatest vastab kvalifikatsiooninõuetele natuke üle poole.

Eestis tehakse suurem osa personalijuhtimisega seotud otsustest koolis. Otsuseid õpetajate värbamise, karjääriredelil edenemise ja töötasu osas langetab enamasti kooli juhtkond ja/ või pidaja, tuginedes riiklikult kehtestatud kvalifikatsiooniraamistikule. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 76 lõike 3 alusel kehtestatud põhikooli ja gümnaasiumi õpetaja töötasu alammäära määramise alusel lepitakse igal aastal kokku üldhariduskooli õpetaja töötasu alammääras. **Kooli pidaja ja juhtkonna suur autonoomia personaliotsuste tegemisel viitab vajadusele kvaliteetse juhtimisinfo järele, et märgata ja ennetada õpetajaskonnaga seotud probleeme**, näiteks alustavate ja ka kogenud õpetajate lahkumist õpetajaametist või kindlatest koolidest, juhtkonna raskusi kvalifitseeritud õpetajate leidmisel ja kvaliteetsete töötingimuste pakkumisel jne.

Analüüsi eesmärk on aidata kujundada seiremeetodid Eesti õpetajaskonna tööalase liikuvuse kirjeldamiseks ja analüüsiks ning liikuvuse põhjuste paremaks mõistmiseks.

Miks õpetajad töölt lahkuvad?

Õpetajaskonna liikuvuse põhjused on olulisel määral seotud töötingimustega ja tööalase subjektiivse heaoluga. Subjektiivse heaolu mõiste põhineb enesemääratluse teoorial ja on kirjeldatav inimese põhivajaduste kaudu: autonoomia, enesetõhusus/kompetentsus ja seotus (Lukk, Sammul, Tamm *et al.* 2016). Uuringud näitavad, et sarnaselt teiste sektorite ja valdkondade töötajatega on ka õpetajate töörahulolu seotud sisemiste (subjektiivsete) teguritega nagu autonoomia, enesetõhusus, seotuse tunne ning ka väliste teguritega. Need on juhtimise kvaliteet, organisatsiooni ja ametikoha maine, töötasu ning muud rahalised ja mitterahalised hüved, karjääri- ja enesetäiendamise võimalused, töökeskkond ja töökorralduslikud aspektid jms (Leppik 2019).

Haridusvaldkonna uurijad on jõudnud järeldusele, et tööga rahulolu aitab mõtestada õpetajate voolavust ja suurendada õpetajate kutsekindlust (Ladd 2011, Kelly *et al.* 2019) ning et töötingimuste kvaliteet (s.t töörahulolu määravad välised tegurid) ennustab hästi õpetajate voolavust. Ametist lahkumise soovi ja üldise töötingimustega rahulolu vahel on tugev korrelatsioon (Ladd 2011, Skaalvik *et al.* 2011, Wang *et al.* 2015, Kelly *et al.* 2019). Paljud kvantitatiivsed uuringud on leidnud ka olulise positiivse seose töökoormuse ja õpetajate voolavuse vahel (nt Borman *et al.* 2008, Cui *et al.* 2016, Kelly *et al.* 2019). Töökoormusena mõistetakse nii töötatud tundide arvu, otseselt õpetamisega mitteseotud administratiivseid tegevusi kui ka üleüldist subjektiivset tööga ülekoormatuse tunnet ning läbipõlemise tunnuseid (emotsionaalne väsimus) (Kelly *et al.* 2019). Clandinin *et al.* (2015) analüüsisid alustavate õpetajate nn emotsionaalseid pingeid. Alustavad õpetajad peavad leidma tasakaalu

töö ja sõprade ning töö ja kodu vahel – suutmatuse kohaneda suurenenud töökoormusega võib viia töölt lahkumiseni. Õpetajate voolavust mõjutavad oluliselt suhted õpilastega – õpilaste konfliktne käitumine, vähene õppimisele pühendumine (Cui *et al.* 2016, Ingersoll 2001, Wang *et al.* 2015, Kelly *et al.* 2019). Ka eriarvamused lastevanematega võivad viia õpetajaametist lahkumiseni (Lindqvist *et al.* 2016, Struyven *et al.* 2014, Kelly *et al.* 2019). Austraalias, Kanadas ja Rootsis tehtud uuringud on näidanud, et õpetaja võib panna ametist lahkuma ka geograafilisest eraldatusest või koolikultuurist tulenev vähene seotus koolimeeskonnaga (Buchanan *et al.* 2013, Burke *et al.* 2015; Clandinin *et al.* 2015; Lindqvist *et al.* 2016, Kelly *et al.* 2019). On uuringuid, kus on leitud, et väikestes koolides on õpetajate voolavus tunduvalt suurem (Borman *et al.* 2008, Ingersoll 2001, Kelly *et al.* 2019). Ka arenguvõimaluste puudumist õpetajaametis on peetud oluliseks töölt lahkumise ajendiks (Ávalos *et al.* 2016, Lindqvist *et al.* 2016, Struyven *et al.* 2014, Kelly *et al.* 2019).

Kokkuvõttes ajendavad õpetajate liikuvust ühelt poolt sisemised tegurid, mis on seotud isikliku kogemuse emotsionaalsete ja sotsiaalsete külgedega, ning ka välised tegurid (sh juhtimise kvaliteet ja koolikultuur, töökorraldus, tasustamine, professionaalse arengu võimalused jms).

Analüüsis uuritakse EHISe andmete põhjal **õpetajate lahkumist üldhariduskoolidest** detailsemalt – milline on probleemi ulatus ja kas registriandmetele tuginedes on võimalik öelda, mis iseloomustab lahkuvaid õpetajaid ja koole, kust nad lahkuvad. Analüüsis keskendutakse üldhariduskoolidele. Kuna alustavaid õpetajaid on detailsemalt käsitletud aasta tagasi valminud analüüsis (Selliov ja Vaher 2018), puudutatakse neid käesolevas analüüsis vaid nii palju, kui analüüsiks vaja, pöörates põhitähelepanu üldhariduskoolidest lahkunud õpetajatele ning õpetajate liikuvusele riigi ja kooli tasandil. Kõik kasutatud andmed pärinevad EHISest ja esitatud väited põhinevad nende andmete analüüsil, kui ei ole viidatud teisiti. EHISe andmetele tuginedes ei ole kahjuks võimalik välja tuua õpetajate lahkumise tausta puudutavat subjektiivset infot, mis on sageli määrava tähtsusega. Tulemuste tõlgendamisel, sh mõistmisel, miks õpetajad töölt lahkuvad ja mida õpetajate lahkumise vähendamiseks ette võtta, on abiks küsitlusuuringud, sh Eesti õpetajate rahulolu-uuring ja TALIS (Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht, TALISe uuringu veebileht).

Kasutatavad mõisted ja metoodika

Õpetaja – EHISesse kogutakse andmeid nende isikute kohta, kellele on kehtestatud kvalifikatsiooninõuded. Alates 2013/14. õppeaastast käsitletakse üldhariduskoolide õpetajatena kõiki õpetaja ja klassiõpetaja ametikohtadel töötavaid isikuid ning neid juhte (direktoreid, õppealajuhatajaid) ja tugispetsialiste (eripedagooge, sotsiaalpedagooge, koolipsühholooge, logopeede), kes õpetavad; enne nimetatud õppeaastat oli ametikohtade nimekiri, kellele kehtisid kvalifikatsiooninõuded, laiem ning õpetajate hulgas oli lisaks õpetajate, klassiõpetajate, juhtide ja tugispetsialistide ametikohtadel töötavatele isikutele ka muudel ametikohtadel töötavaid isikuid. Vaatluse all on nii töölepingu kui ka võlaõiguslike lepingute alusel töötavad õpetajad, sest lepingu liigi kohta hakati andmeid koguma alles 2014/15. õppeaastal. Andmeid analüüsitakse alates 2008/09. õppeaastast.

Õpetaja ametikohtade arv – õpetajana töötamise koormuste summa ehk klassiõpetaja ja õpetaja ametikohaga seotud koormuste ning teiste eelmises definitsioonis nimetatud ametikohtade puhul arvestusliku õpetajana töötamise koormuste summa.

Lisandunud õpetajad jaotuvad kahte gruppi:

- õpetajad, kes ei ole vaatlusalusele õppeaastale eelnevatel õppeaastatel alates 2005/06. õppeaastast 10. novembri seisuga õpetajana töötanud ehk **esmakordselt õpetajaametis alustanud isikud**, ning
- õpetajad, kes on pärast ajutist eemalolekut naasnud õpetajaametisse (kas on olnud hõivatud muudes tegevusvaldkondades või olnud lapsehoolduspuhkusel või pikaajalisel haiguslehel või teeninud aega kaitseväes).

Lahkunud õpetajad jaotuvad kahte gruppi:

- õpetajad, kes vaatlusalusele õppeaastale järgnevatel õppeaastatel ei ole EHISe andmetel 10. novembri seisuga enam õpetajana töötanud, s.o **õpetajad, kes on EHISe andmetel üldhariduskoolist õpetajaametist lahkunud**;
- **ajutiselt ametist lahkunud õpetajad** (läinud lapsehoolduspuhkusele või pikaajalisele haiguslehele või kaitsevähke või ajutiselt teise valdkonda).

Kui õpetaja ei tööta enam üldhariduskoolis, ei tähenda see, et ta ei oleks võinud asuda tööle lasteaeda või kutsekooli.

Koolist lahkunute määr – töölt lahkunud õpetajate osakaal, kes vaatlusalusele õppeaastale järgneval õppeaastal enam ei tööta samas üldhariduskoolis. Koolist lahkunute määras sisalduvad lisaks õpetajaametist lahkunutele need, kes asuvad tööle mõnes teises üldhariduskoolis, ning need, kes asuvad mingi aja möödudes taas tööle samas koolis (näiteks lapsehoolduspuhkusele siirdunud). Määra ei arvutata koolide jaoks nende sulgemise õppeaastal või õppeaastal, millele järgneval õppeaastal korraldati kool ümber (temaga liideti

mõni teine kool, õppeastmete arvu vähendati või suurendati). Sellistel juhtudel on koolist lahkunute määr oluliselt kõrgem kui muudes koolides. Koolist lahkunute määr on oluline näitaja kooli pidaja ja kooli enda jaoks.

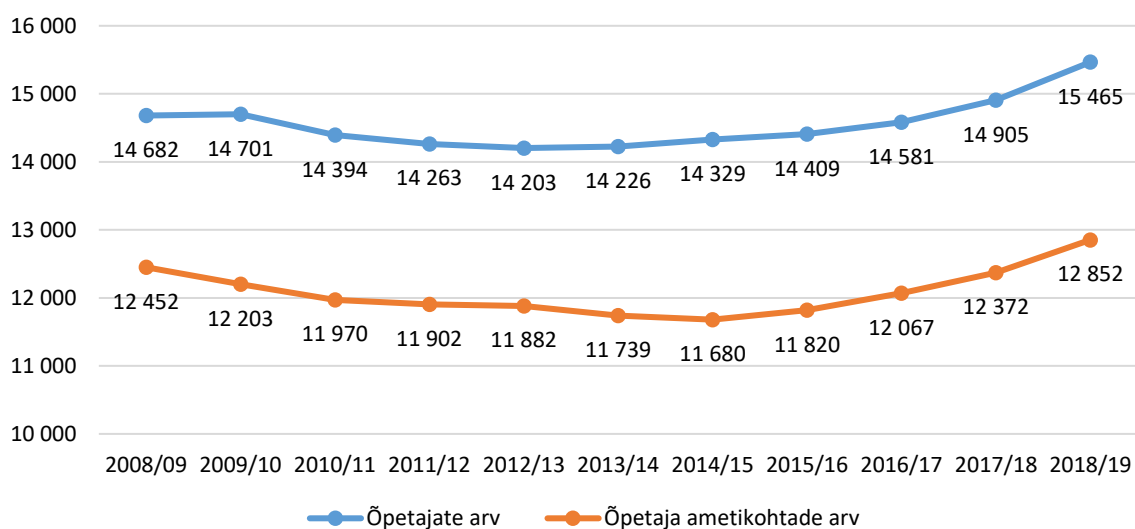
Kõik käsitletavad **andmed** on vaatlusaluse õppeaasta **10. novembri** seisuga.

Nii õpetajaametis alustanud kui lahkunud õpetajate andmed ei ole õppeaastati paratamatult üks-üheselt võrreldavad, sest ajaline periood, millega saab konkreetse õppeaasta õpetajate andmeid omavahel siduda, on erinev. Mida kaugemale (alates 2005/06. õa) ajas tagasi vaatame, seda täpsemad on lahkunud õpetajate andmed (näit 2006/07. õa lahkunud õpetajad on need, kes ei ole enam õpetajana töötanud 2007/08.–2018/19. õa). Mida lähemale jõuame 10.11.2018 seisuga andmetele, seda täpsemad on lisandunud õpetajate andmed (nt 2018/19. õa alustavad õpetajad on need, kes ei ole õpetajana töötanud 2005/06.–2017/18. õa). Lahkunud õpetajate puhul tuleb silmas pidada ka seda, et näiteks 2016/17. õppeaastal lahkunud õpetaja võib 2019/20. õppeaastal taas tööle asuda. Seepärast tuleb käesolevas analüüsis riigi tasandil eriti 2017/18. õppeaastal lahkunud õpetajate ja õpetajaametist lahkunute määra andmetesse suhtuda kriitiliselt.

Taustaandmed

Ühed suurimad riigi õpetajaskonna liikuvuse välised mõjutajad on koolivõrgu ümberkorraldused ja laste sündimus, mis põhjustab õpilaste arvu muutusi piirkonniti. Kuigi õpilaste ja õpetajate arv on viimastel õppeaastatel kasvanud (vt joonis 2), on kasv keskendunud vaid Harju-, Tartu- ja Pärnumaale. Koolide arv on 2018/19. õppeaastaks võrreldes 2008/09. õppeaastaga kõige rohkem vähenenud Põlva, Pärnu, Rapla ja Viljandi maakonnas.

Joonis 1 kajastab üldhariduskoolide õpetajate ja õpetaja ametikohtade arvu muutusi perioodil 2008/09.–2018/19. õa. **Nii õpetajate kui õpetaja ametikohtade arv on kasvanud viimasel viiel õppeaastal.** Kui õpetajate arv saavutas miinimumi 2012/13. õppeaastal, siis õpetaja ametikohtade arv oli madalaim 2014/15. õppeaastal (vt joonis 1).

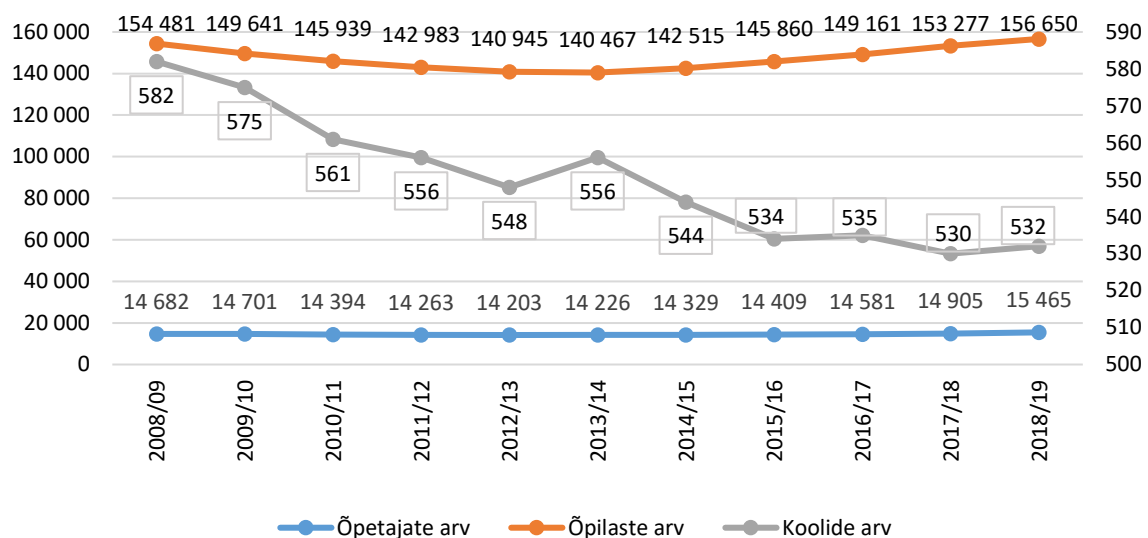
Joonis 1. Üldhariduskoolide õpetajate ja õpetaja ametikohtade arv viimasel 11 õppeaastal

Allikas: EHIS

Märkus: *Õpetajate ametikohtade arv on õpetajate koormuste summa.*

Üldhariduskoolide õpilaste arvu muutustes võib täheldada samu trende, mida õpetajate ja ametikohtade arvu muutustes. **Viimasel viiel õppeaastal on üldhariduskoolide õpilaste arv kasvanud** (vt joonis 2). Õpilaste arv oli madalaim 2013/14. õppeaastal (vt joonis 2), s.t muutused õpilaste arvus, mis mõjutavad üldist õpetajate vajadust, võivad viivitusega kaasa tuua muutusi õpetajate töökoormuses ja õpetajate arvus. 2018/19. õppeaastal töötas koolides 15 465 õpetajat, s.t õpetajate arv on tõusnud võrreldes 2012/13. õppeaastaga 1262 võrra ja 2008/09. õppeaastaga 783 võrra. Õpetaja ametikohtade arv on võrreldes madalaima näitajaga 2014/15. õppeaastal kasvanud 1172 võrra ja võrreldes 2008/09. õppeaastaga 400 ametikoha võrra (vt joonis 1).

Vastupidiselt õpilaste ja õpetajate arvu kasvule on üldhariduskoolide võrgus toimunud ümberkorraldused **vähendanud koolide arvu**. Õpilaste arvu kasv pole ühtlaselt jaotunud üle kogu Eesti, seega on koolipidajad pidanud koolivõrku ümber korraldama (vt joonis 2).

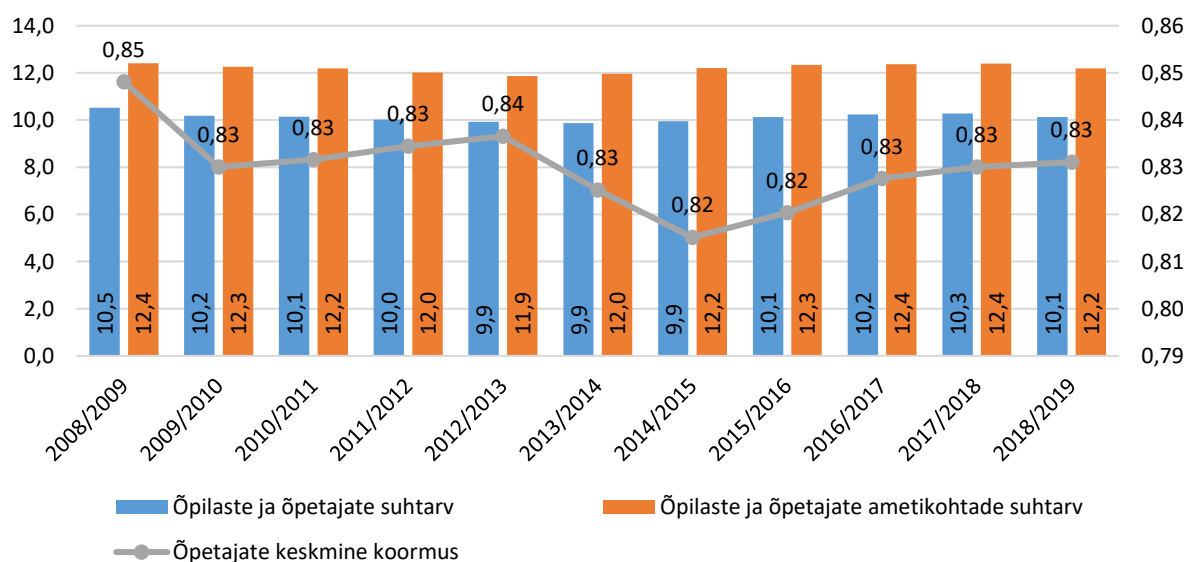

Joonis 2. Üldhariduskoolide õpilaste, õpetajate ja koolide arvu muutused viimasel 11 õppeaastal

Allikas: EHIS

Märkused: Kogu üldhariduskoolide õpilaste arv olenemata õppevormist ning kõik üldhariduskoolid (sh Tallinna Balletikooli üldharidusklassid), filiaale ei loeta eraldi õppeasutusteks.

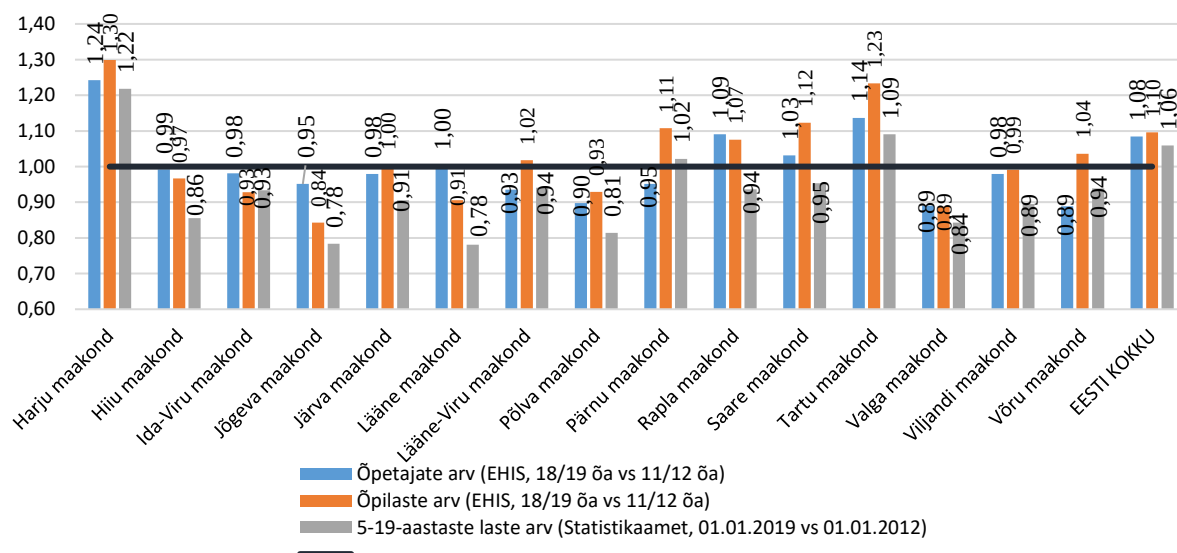
Õpetajate keskmine koormus on viimasel kümnel õppeaastal püsinud pea muutumatuna. **Keskmiselt töötas õpetaja 0,83 koormusega** (vt joonis 3). Sama tendents on täheldatav ka õpilaste ja õpetaja ametikohtade suhtarvu puhul, mis on joonisel 3 esitatud perioodil kõikunud 12 õpilase ümber ühe õpetaja ametikohta kohta. See tähendab, et koolivõrgu ümberkorraldused pole mõjutanud hariduse pakkumise tõhususe näitajat. Õpilaste ja õpetajate suhtarv on viimase 11 õppeaasta jooksul võrreldes õpilaste ja õpetaja ametikohtade suhtarvuga kõikunud pisut enam. (vt joonis 3).

Joonis 3. Õpilaste ja õpetajate ning õpetaja ametikohtade suhtarvude ja õpetajate keskmise koormuse muutused 2008/09.–2018/19. õppeaastatel

Allikas: EHIS

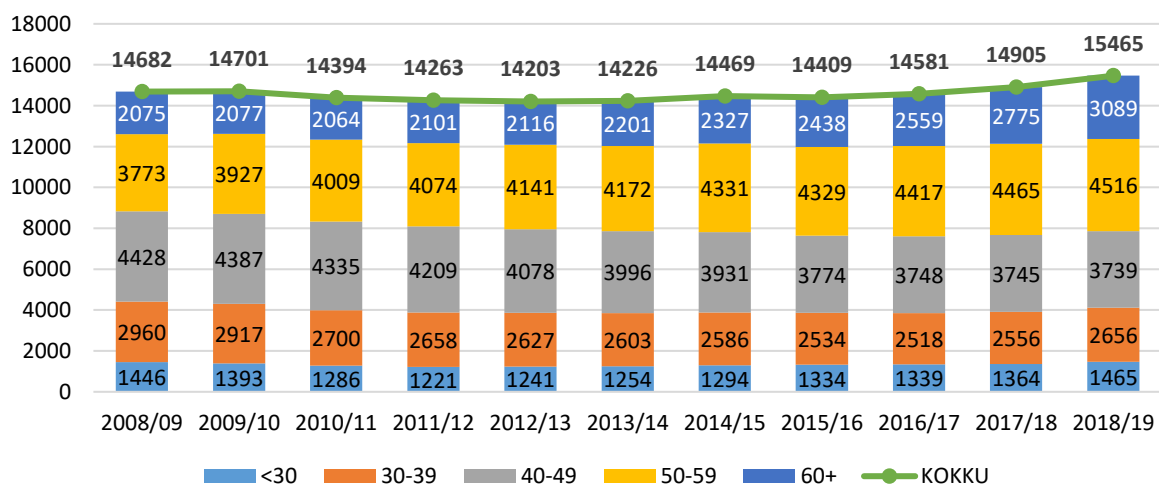
Maakondadest on õpetajate arv kasvanud eelkõige Harjumaal ja Tartumaal. Kui võrrelda kooliealiste laste arvu muutust 2012. aasta 1. jaanuarist alates ja õpetajate arvu muutust 2011/12. õppeaastast alates, võib näha, et on maakondi, kus õpetajate arvu muutus vastab laste arvu muutusele, kuid on ka maakondi, kus õpetajate arv on laste arvu kasvust hoolimata vähenenud (eelkõige Pärnu maakond ja Võru maakond) (vt joonis 4). EHISe andmetel ei esine olulisi erinevusi Pärnu ja Võru maakonna õpetajate koormuste jaotuses võrreldes teiste maakondadega. Seega on Pärnumaa ja Võrumaa erisus selgitatav mingite muude kohalike olude või koolipidaja koolivõrku puudutavate otsustega.

Joonis 4. Õpetajate, õpilaste ja kooliealiste laste arvu muutus maakonniti

Allikas: EHIS ja Eesti Statistikaamet

Eestis tervikuna suureneb õpetajate arv järjepidevalt, kuid üha enam eelkõige 60-aastaste ja vanemate vanusgrupis. Viimase viie aasta jooksul on 60-aastaste ja vanemate õpetajate arv kasvanud 40% võrra, nooremate kui 30-aastaste arv samal ajal 17% võrra. (Vt joonis 5).

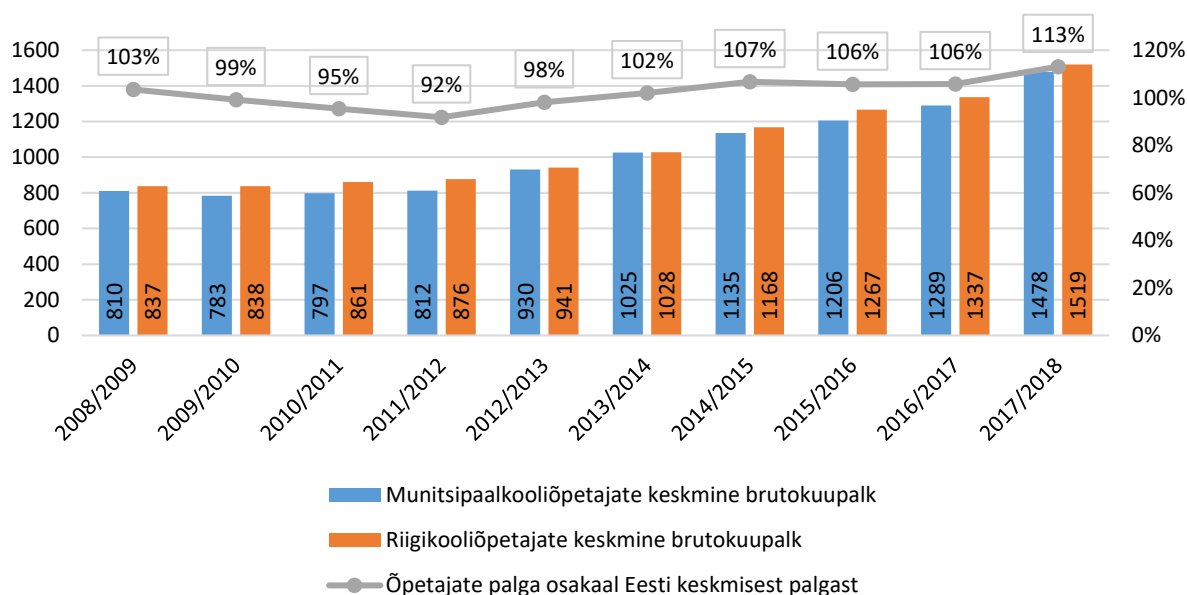

Joonis 5. Õpetajate arv vanusgruppide lõikes

Allikas: EHIS

Vanemate kui 60-aastaste õpetajate arv kasvab eelkõige sellepärast, et 50–59-aastaste õpetajate vanusrühmast jõuab üha enam õpetajaid vanimasse õpetajate gruppi ning ka 60-aastaste ja vanemate vanusgrupi õpetajad töötavad üha kauem. Viimasel viiel õppeaastal on kasvanud 57–59-aastaste õpetajate absoluutarv ja ka osakaal ning 68–72-aastaste õpetajate arv (71–72-aastaste hulk pigem paaril viimasel õppeaastal), s.t õpetajate hõives osalus on pikenenud. Kuigi vanemate kui 60-aastaste keskmine koormus on viimastel aastatel vähehaaval suurenenud nagu ka kõigi teiste vanusgruppide keskmine koormus, on vanima vanusgrupi õpetajate keskmine koormus madalaim ja seega ka Eesti keskmisest madalam (üldhariduskoolide õpetajate keskmine koormus viimasel viiel aastal on olnud 83%, vanematel kui 60-aastastel aga 77 %).

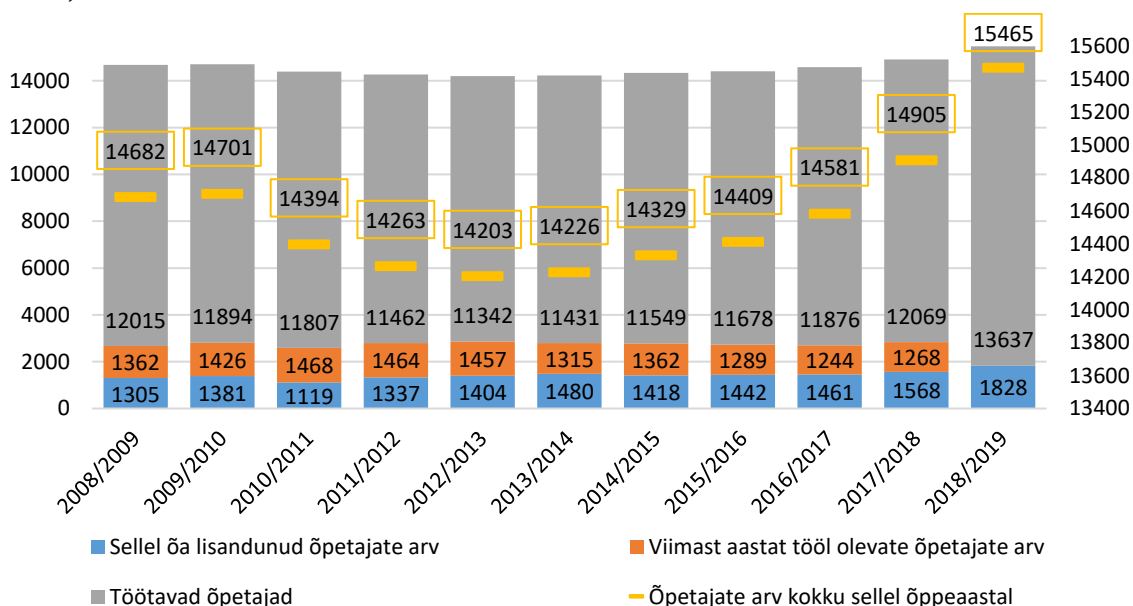
Edasi vaadeldakse munitsipaal- ja riigikoolide **õpetajate keskmise brutotöötasu** andmeid. Joonis 6 näitab, et alates 2009/10. õppeaastast on keskmine brutokuupalk kasvanud nii munitsipaalkoolides kui riigikoolides, jäädes 2017/18. õppeaastal esimestes veidi alla ja ulatudes teistes pisut üle 1500 euro. Võrdluseks Eesti brutokuupalk oli statistikaameti andmetel 2018. aastal 1310 eurot. Eesti elukestva õppe strateegia 2020 üldharidusprogrammi üks mõõdik on munitsipaalkoolide õpetajate keskmine palgatase võrreldes riigi keskmise palgaga. Eesmärk on jõuda 120%-ni Eesti keskmise palgast. 2017/18. õppeaastal oli selle mõõdiku väärtus 113%, mis näitab, et sihttaseme saavutamiseks tuleb õpetajate palgafondi veel panustada. (Vt joonis 6).

Joonis 6. Munitsipaal- ja riigikoolide õpetajate keskmine brutokuupalk alates 2008/09. õa-st
Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi arvutused ja Statistikaamet

Õpetajaskonna voonäitajad

Ühe õppeaasta õpetajate koguarv kujuneb kolme näitaja põhjal: 1) stabiilselt töötavad õpetajad; 2) sellel õppeaastal lisandunud õpetajad; ning 3) viimast õppeaastat tööl olevad õpetajad. Järgnevalt vaadeldakse joonisel 7 seda, kui palju õpetajaid on lisandunud, olnud viimast õppeaastat tööl või stabiilselt töötanud üldhariduskoolides perioodil 2008/09.–2018/19. õppeaastal. Viimase vaatlusaluse õppeaasta kohta ei ole veel andmeid viimast õppeaastat tööl olnud õpetajate kohta, seega jääb 2018/19. õppeaasta edasisest analüüsist välja. **Joonis 7 toob esile üldhariduskoolide õpetajate liikuvusega seotud positiivse trendi – kui 2012/13. õppeaastani ületas viimast õppeaastat töötanud õpetajate arv lisandunud õpetajate arvu, siis alates 2013/14. õppeaastast on lisandunud viimast aastat tööl olnutest rohkem uusi õpetajaid.** Nimetatud tendents kajastub ka üldhariduskoolide õpetajate arvu tõusus. Kui 2010/11. õppeaastal ületas viimast õppeaastat töötanud õpetajate arv lisandunud õpetajate arvu 349 võrra, siis 2012/13. õppeaastaks oli see langenud 53 õpetajale ning järgmisel õppeaastal oli lisandunud õpetajaid võrreldes viimast õppeaastat töötanud õpetajatega juba 165 võrra rohkem. 2017/18. õppeaastaks oli lisandunud õpetajaid viimast õppeaastat tööl olnud õpetajatest 300 võrra rohkem. Nimetatud õppeaastal lisandunud õpetajate üldarv on viimase kümne õppeaastaga kasvanud 263 õpetaja võrra, seevastu viimast õppeaastat tööl olnud õpetajate arv on perioodil 2008/09–2017/18 langenud 94 võrra. (Vt joonis 7).

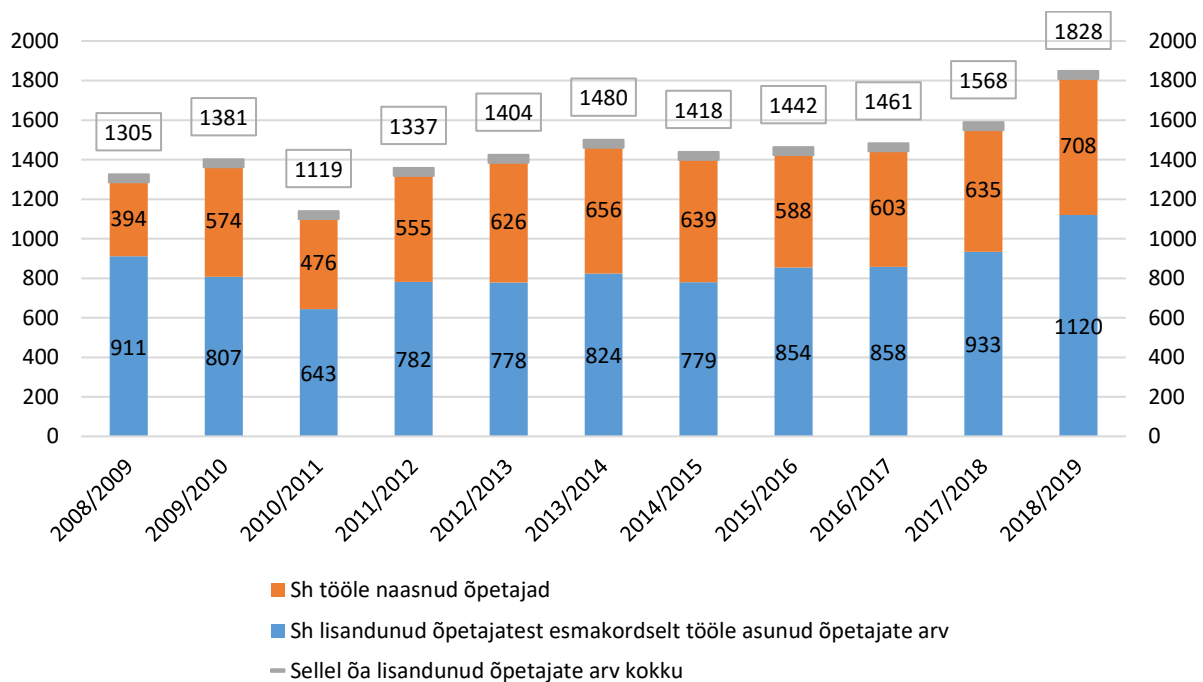
Joonis 7. Üldhariduskoolide õpetajate jagunemine lisandunud, viimast aastat tööl olnud ja stabiilselt töötanud õpetajateks 2008/09.–2018/19. õa

Allikas: EHIS

Nagu eelnevalt sai esile toodud, on lisandunud õpetajate arv viimased 11 õppeaastat väikeste kõikumistega tõusnud. Võttes täpsemalt vaatluse alla lisandunud õpetajad, on jooniselt 8 näha,

et need jagunevad kaheks õpetajate grupiks – esmakordselt tööle asunud ning tööle naasnud õpetajad ehk need, kes on ajutiselt töölt eemal olnud ja seejärel naasnud.

Lisandunud õpetajatest keskmiselt 59% (844) on 2008/09.–2018/19. õppeaastal esmakordselt õpetajaametisse asunud ning 41% (587) need, kes on naasnud pärast ajutist eemalolekut. Seda näitavad ka absoluutarvude erinevused. **Esmakordselt tööle asunud õpetajate osakaal kõigist lisandunud õpetajatest on langenud** – 2008/09. õppeaastal oli nimetatud õpetajate osakaal 70%, 2018/19. õppeaastaks oli see langenud 61%-ni, samal ajal tõusis ajutiselt eemal olnute tõttu lisandunud õpetajate osakaal 30%-lt 2008/09. õppeaastal 39%-ni 2018/19. õppeaastal (vt joonis 8).

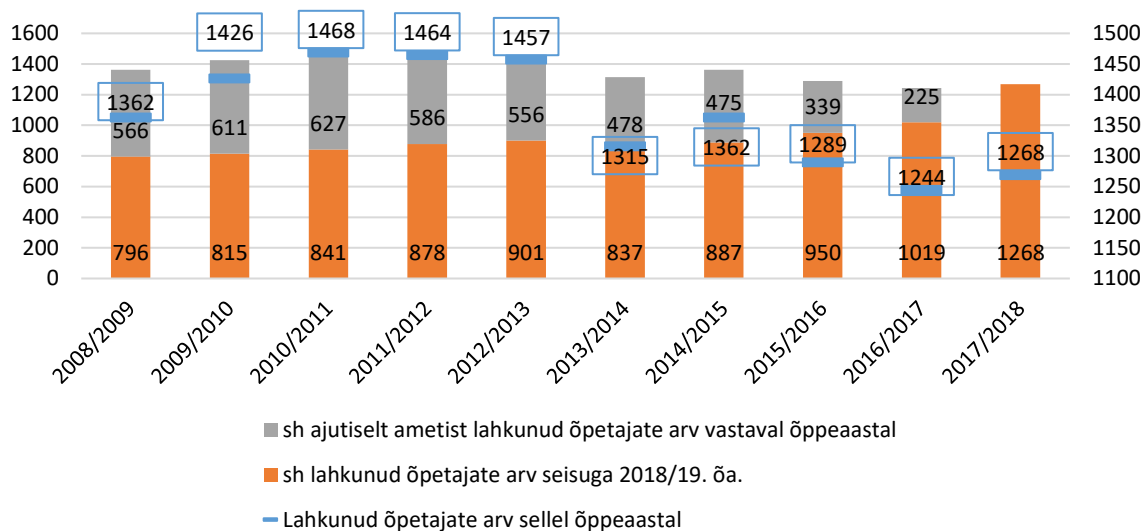
Joonis 8. Lisandunud õpetajate jagunemine esmakordselt tööle asunuteks ja tööle naasnud õpetajateks 2008/09.–2018/19. õa

Allikas: EHIS

Järgnevalt käsitletakse täpsemalt töölt lahkunud õpetajaid. **Lahkunud õpetajate arv on perioodil 2008/09–2017/18 väikeste kõikumistega langenud** (vt joonis 9). Nagu lisandunud õpetajad, jagunevad ka lahkunud õpetajad kahte gruppi: EHISe andmetel õpetajaametist lahkunud õpetajad ja ajutiselt lahkunud õpetajad. 2018/19. õppeaasta kohta ei ole veel andmeid. Ka 2017/18. õppeaasta puhul ei saa kahte nimetatud gruppi lahkunud õpetajate hulgas 2018/19. õppeaasta andmete puudusel veel eristada (joonisel kajastuvad 2017/18. õa lahkunud õpetajad kui õpetajad, kes on meile teada olevate andmete alusel 2018. a seisuga tõenäoliselt ametist lahkunud).

Nende andmete alusel ei saa teha järeldusi ajutiselt lahkunud õpetajate ja 2018. aasta seisuga lahkunud õpetajate arvu dünaamika kohta (eelkõige viimase viie õppeaasta kohta), sest viimastel õppeaastatel lahkunud õpetajate puhul on võimalik nende naasmine tulevikus ja seda

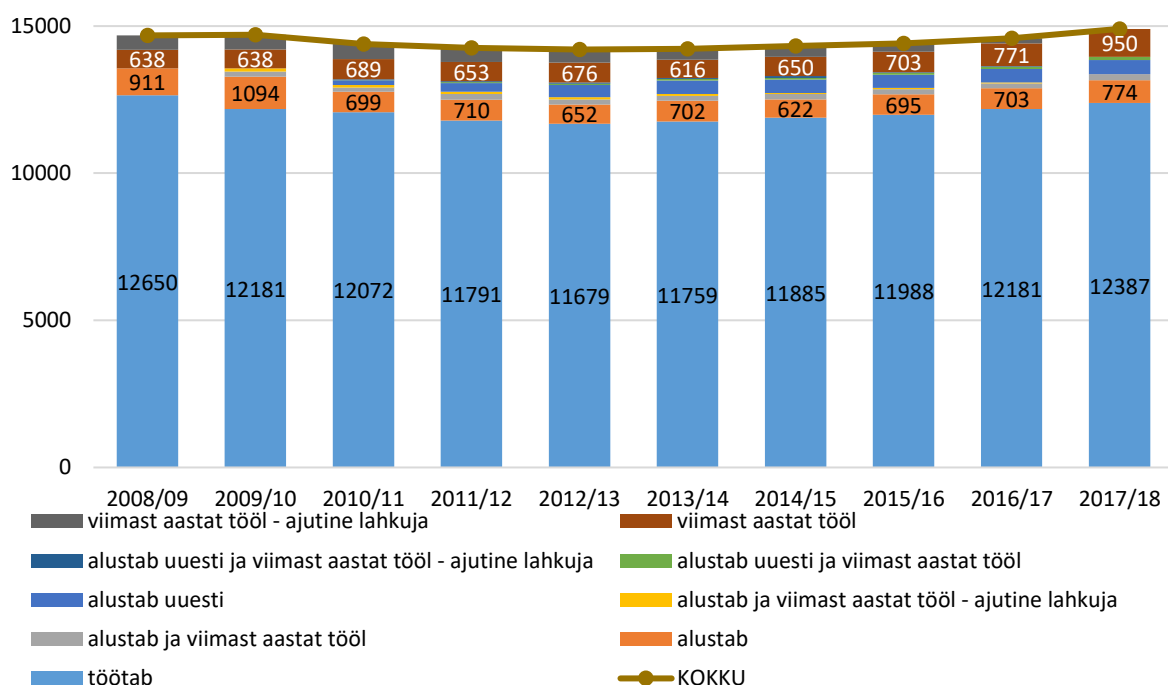
ei ole võimalik praegu ennustada. Seega saab ainult välja tuua, et viimastel õppeaastatel on lahkunud õpetajate koguarv vähenenud (Vt joonis 9).

Joonis 9. Lahkunud õpetajate jagunemine ajutiselt lahkunuteks ja EHISE andmete ajaloo põhjal õpetajaametist lõplikult lahkunud õpetajateks viimasel 11 õppeaastal

Allikas: EHIS

Kogu üldhariduskoolide võrgu vaates on stabiilselt koolis tööl vähemalt kolm aastat järjest, st vaatlusalusel õppeaastal ei ole tagasi pöördunud ega järgmisel õppeaastal ei lahu, keskmiselt 83% üldhariduskoolide õpetajatest (joonis 10).

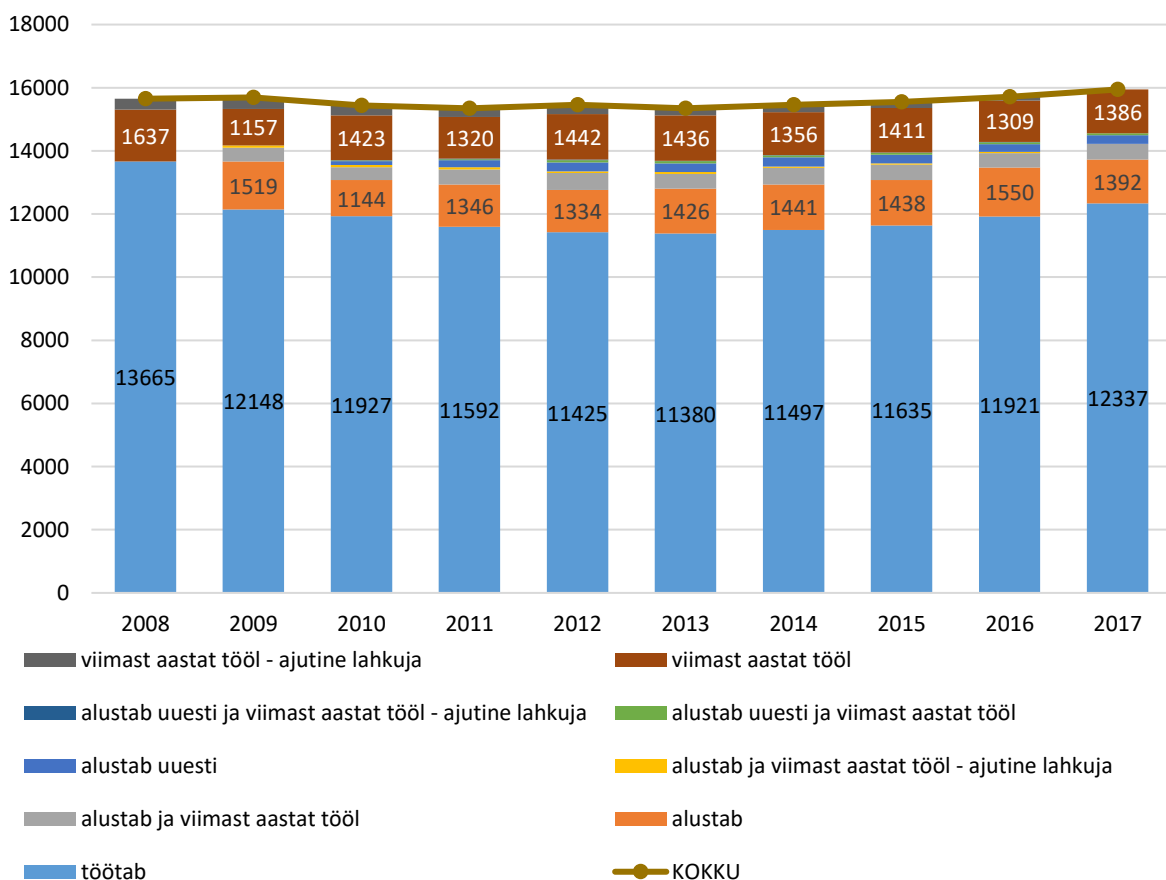
Joonis 10. 2008/09.–2018/19. õppeaasta õpetajate vood süsteemi tasandil 10.11.2018 seisuga

Allikas: EHIS

Kui vaadata riigi tasandil õpetajate liikuvust kokku, muu hulgas lahkunud õpetajate tagasipöördumist, siis õppeaastate lõikes tuleb kõigist lahkunud õpetajatest, kes järgmisel õppeaastal üheski koolis ei õpetanud, ligi 40% mõnel järgneval aastal tagasi. Aastate lõikes see osakaal väheneb, kuid arvestades, et tagasi ei tulda mitte ainult paari, vaid ka viie või enama aasta möödudes, ei tea me viimastel aastatel lahkunud õpetajate andmeid vaadates seda, kui paljud neist tegelikult mõnel järgmisel aastal tagasi pöörduvad. Kõigist vaatlusalusel õppeaastal üldhariduskoolides õpetavatest õpetajatest oli selliseid lahkujaid, kes 2018/19. õppeaasta seisuga üldhariduskoolidesse naasnud ei ole, aastas keskmiselt 5% (Vt joonis 10).

Õpetajate voonäitajad kooli tasandil

Koolide tasandil on õpetajate liikumise dünaamika üldhariduskoolide võrgu tasandist pisut erinev. Kuigi ka kooli tasandil on õpetajaid, kes vaatlusalusel õppeaastal vaatlusaluses koolis stabiilselt vähemalt kolm aastat järjest töötavad, keskmiselt 75% kõigist õpetajatest, on seda siiski vähem kui riigi tasandil. **Kui riigi tasandil on ajutisi õpetajaametist lahkujaid, see tähendab neid, kes mingil hetkel tagasi tulevad, 40% kõigist lahkujatest, siis kooli tasandil on aastate lõikes ajutiselt koolist lahkujaid keskmiselt 13% kõigist lahkujatest. See tähendab, et suur osa õpetajaid liigub ühest koolist teise.**

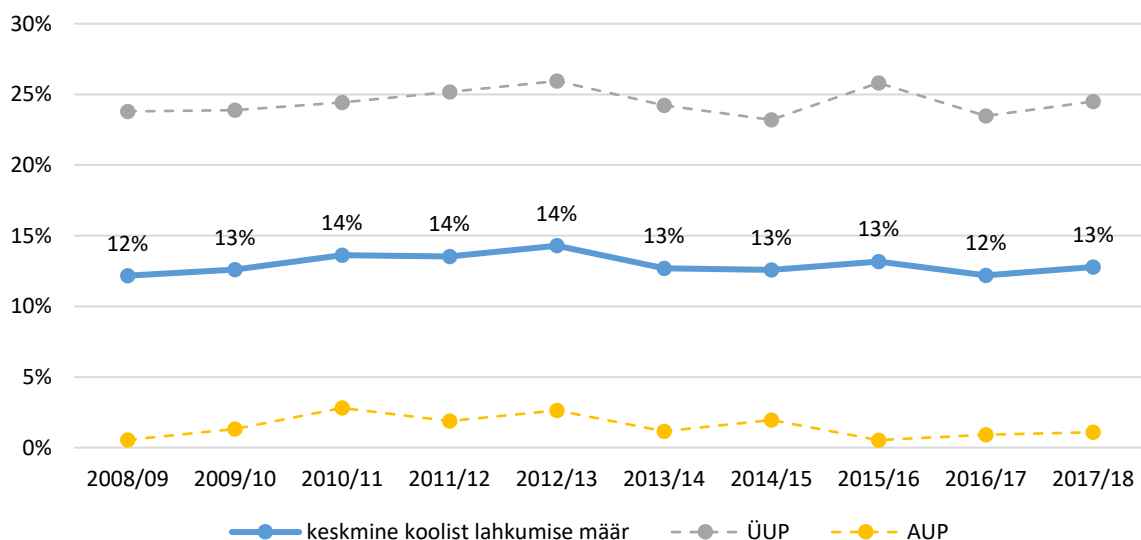
Joonis 11. Õpetajate voonäitajad kooli tasandil

Allikas: EHIS

Kooli tasandil ei vaadelda järgnevalt eraldi alustavaid õpetajaid, vaid ainult vaatlusalustest koolidest lahkunud õpetajaid EHISe andmete põhjal.

Selles osas, milline on optimaalne personali organisatsioonist lahkumise määr aastas, ei ole ühtset seisukohta – see erineb majandusharude lõikes ja sõltub organisatsiooni iseloomust. On leitud, et personali lahkumise määra seost organisatsiooni toimimisega saab võrrelda ümberpööratud U-kujuga – mingis ulatuses on tööjõu voolavus organisatsiooni arengule kasulik, kuid mingist tasemest alates hakkab see organisatsiooni arengut pärssima (Meier, Hickling 2007). On välja toodud, et tavaliselt jäävad tööjõu püsimise (*retention*) määrad 70–85% vahele (s.t töötajate lahkumise määrad jäävad 15–30% vahele), kuid see sõltub suuresti organisatsiooni tegevusalast (Merhar, 2013).

Eesti koolidest on viimase kümne õppeaasta jooksul ühel õppeaastal lahkunud keskmiselt 13% kooli õpetajatest. Keskmise väärtuse ülemine usalduspiir (siinkohal on usalduspiiridena käsitletud ühte standardhälvet) on 24% (joonis 12). Enam kui 24% õpetajatest aastas on lahkunud keskmiselt 70 koolis (13% koolidest). Keskmise ja ülemise usalduspiiri vahele (õpetajatest on lahkunud 13–24%) jääb aastate lõikes keskmiselt 151 kooli (keskmiselt 28% kõigist koolidest).

Joonis 12. Õpetajate keskmine koolist lahkumise määr koolides, mida ei ole vaatlusalusel õppeaastal suletud või kus ei ole vaatlusalusele õppeaastale järgneval õppeaastal toimunud ümberkorraldusi

Allikas: EHIS

Märkus: ÜUP – ülemine usalduspiir, AUP – alumine usalduspiir

Koolist lahkunud õpetajate määr jääb 13% ja 24% vahele keskmiselt 151 koolis (28% kõigist koolidest), 1,5% ja 13% vahele 230 koolis (43% kõigist koolidest) ning alla 1,5% 84 koolis (16% kõigist koolidest). Aastate lõikes on need määrad püsinud stabiilsena.

Järgnevalt võrreldakse koole, kus koolist lahkunud õpetajate määr on keskmisest enam kui ühe standardhälbe võrra kõrgem (seega aastas keskmiselt 13% koolidest), ülejäänud koolidega.

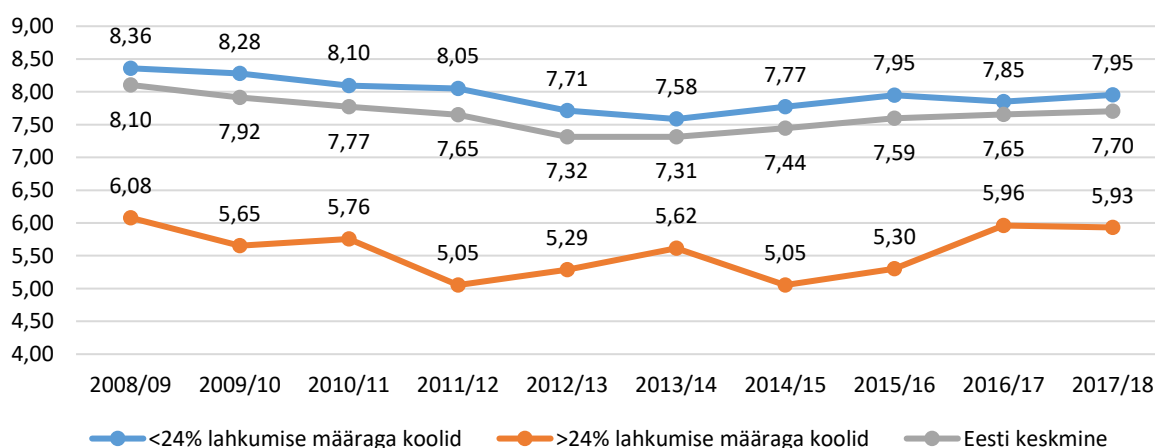
Keskmiselt on koolidest, kus on lahkunud kuni 24% õpetajatest, lahkunud 3,1 õpetajat, sealhulgas 2,2 kvalifikatsiooninõuetele vastavat tähtjatu lepinguga õpetajat, >24% koolist lahkunud õpetajate määraga grupis on samad osakaalud vastavalt 6,0 ja 3,8 õpetajat, s.t suurema lahkunud õpetajate määraga koolides moodustavad suurema osakaalu lahkujatest kvalifikatsiooninõuetele mittevastavad tähtjalise lepinguga õpetajad. Viimastel aastatel on >24% koolist lahkunud õpetajate määraga koolide arv ja osakaal vähenenud. (Vt tabel 1)

Tabel 1. Keskmine lahkunud õpetajate arv koolides, kust kõigist õpetajatest on lahkunud <24% või rohkem kui 24%

Aasta	Keskmine lahkunud õpetajate arv kokku		Keskmine lahkunud kvalifikatsiooninõuetele vastavate tähtjatu töölepinguga õpetajate arv		Koole grupis	
	<24%	>24%	<24%	>24%	<24%	>24%
2008/09	2,8	5,4	2,0	3,4	503	63
2009/10	2,9	5,2	2,1	3,3	481	77
2010/11	3,3	5,7	2,2	3,8	470	76
2011/12	3,2	5,7	2,3	3,8	461	71
2012/13	3,4	6,5	2,4	3,9	442	87
2013/14	3,0	5,8	2,0	3,5	444	71
2014/15	3,1	6,8	2,4	4,7	454	62
2015/16	3,2	7,3	2,3	4,7	459	71
2016/17	3,2	6,0	2,3	3,9	469	54
2017/18	3,2	5,5	2,3	3,3	460	64
KOKKU	3,1	6,0	2,2	3,8	464,3	69,6

Allikas: EHIS

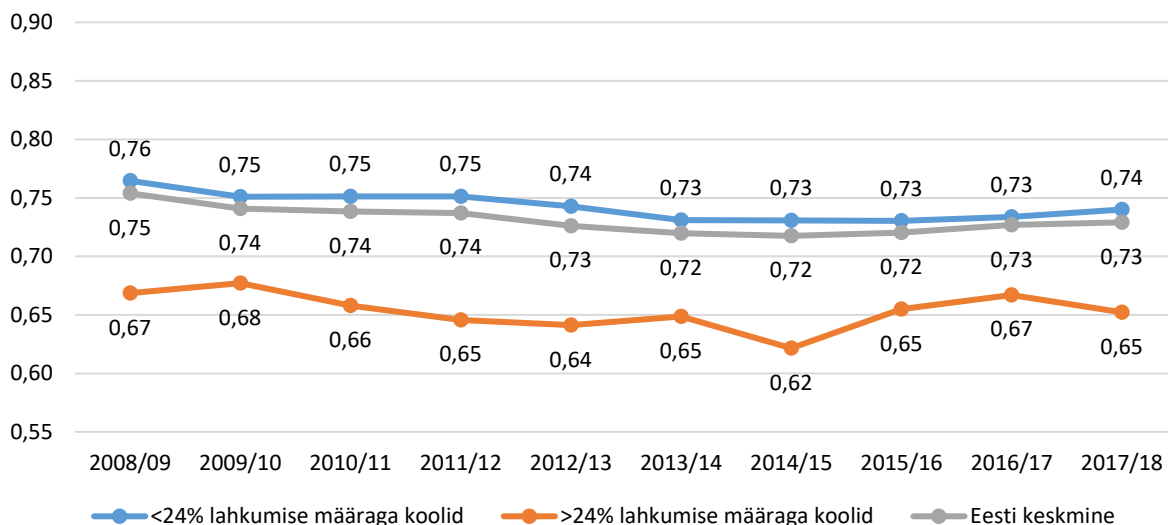
Koolid, kus õpetajate lahkumise määr on suurem kui 24%, on tõenäolisemalt väikesed – neis töötab aastate lõikes keskmiselt 18 õpetajat. Koolides, kus õpetajate lahkumise määr on väiksem kui 24%, töötab aastate lõikes keskmiselt 31 õpetajat. Ka õpilaste-õpetajate suhtarv on koolides, kus õpetajate lahkumise määr on väiksem kui 24%, keskmiselt suurem kui kõrge õpetajate lahkumise määraga koolides (joonis 13).

Joonis 13. Õpilaste-õpetajate suhtarv lahkumise määra gruppide lõikes – koolide keskmiste keskmine

Allikas: EHIS

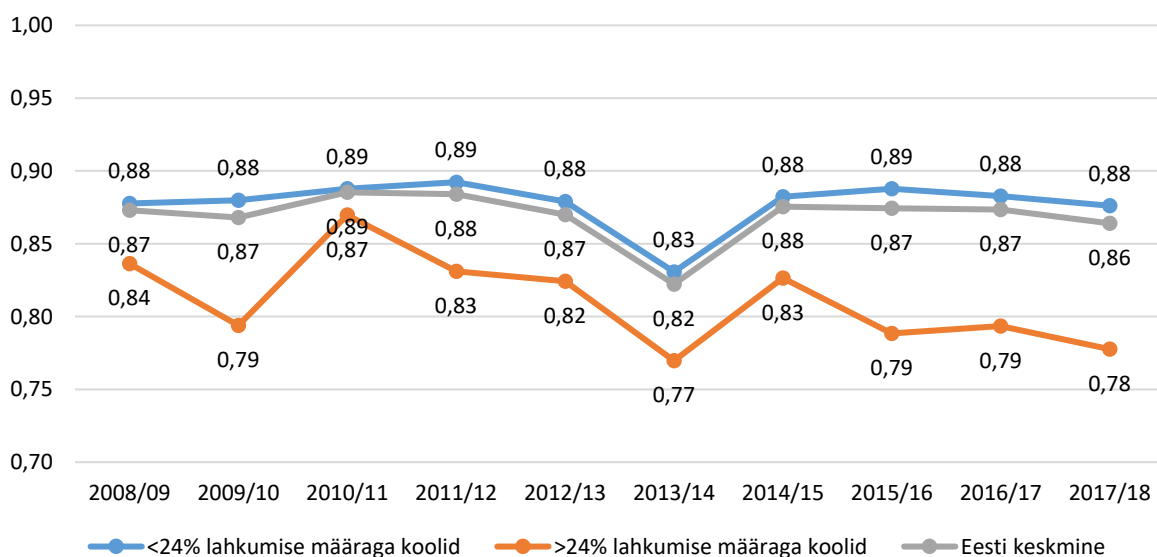
Kõrge keskmise koolist lahkumise määraga koolides on kooli õpetajate keskmine koormus Eesti keskmisest madalam (vt joonis 14).

Joonis 14. Õpetajate töökoormus lahkumise määra gruppide lõikes – koolide keskmiste keskmine

Allikas: EHIS

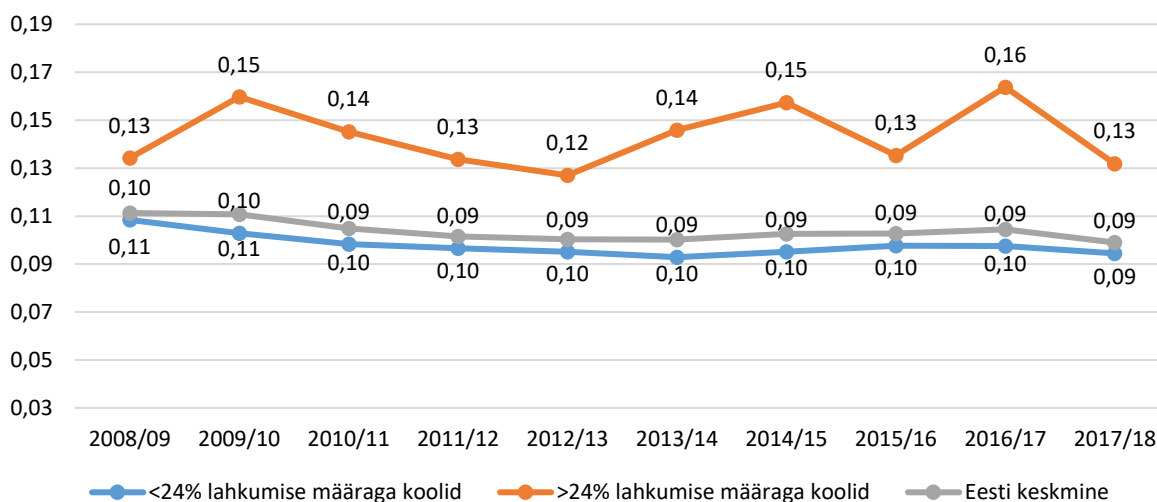
Ka kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal on kõrgema koolist lahkumise määraga koolides Eesti keskmisest madalam (vt joonis 15).

Joonis 15. Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal lahkumise määra gruppide lõikes – koolide keskmiste keskmine

Allikas: EHIS

Noorte õpetajate osakaal kõigist õpetajatest on kõrgema lahkumise määraga koolides keskmisest kõrgem (vt joonis 16).

Joonis 16. 30-aastaste ja nooremate õpetajate osakaal kõigist õpetajatest

Allikas: EHIS

Kas EHISe andmete põhjal on võimalik ennustada õpetajaskonna vahetumist kooli tasandil?

Analüüsis kontrolliti, kas EHISe andmete põhjal on võimalik luua statistiliselt usaldusväärne mudel, mis selgitaks või ennustaks õpetajate koolist lahkumist. Vaadati, millised tegurid on Eestis kooli tasandil seotud koolist lahkunud õpetajate määraga. Kas näiteks on statistiliselt oluline seos lahkunud õpetaja määra ja kooli asukoha vm kooli iseloomustavate näitajate vahel (omandivorm, õppekeel, kas tegu on tuge vajavate laste kooliga või mitte, kas koolis on vahetunud direktor ning mis iseloomustab direktorit (staaž⁴, vanus, sugu)? Lisaks uuriti, kas koolist lahkunud õpetajate määra mõjutab see, milline on õpetajate keskmine koormus koolis, kui paljud õpetajad vastavad kvalifikatsiooninõuetele ja milline on kooli õpetajaskonna keskmine vanus. Analüüsi tulemusena selgus, et valdavalt ei ole võimalik välja tuua statistiliselt olulist seost nende näitajate ja selle vahel, kui suur on koolist lahkuvate õpetajate määr. Isegi juhul, kui seosed on statistiliselt olulised, on nad ulatuselt siiski marginaalsed.

Subjektiivsetest taustateguritest on koolide kaupa võimalik analüüsida ka koolide rahuloluküsitluse üldisi tulemusi. Praegu on olemas nii õpilaste kui õpetajate rahuloluküsitluse tulemused 2018. aasta kevadest, kuid mitte kõigi koolide kohta. Võrreldes koolist lahkunud õpetajate määra rahuloluküsitluse tulemustega seoseid ei ilmnenud.

Kokkuvõttes ei ole EHISesse kogutavatele andmetele ja nende põhjal arvutatud näitajatele ning ka rahuloluküsitluse andmetele tuginedes praegu võimalik piisava usaldusväärsusega ennustada õpetajate koolist lahkumist või luua statistiliselt

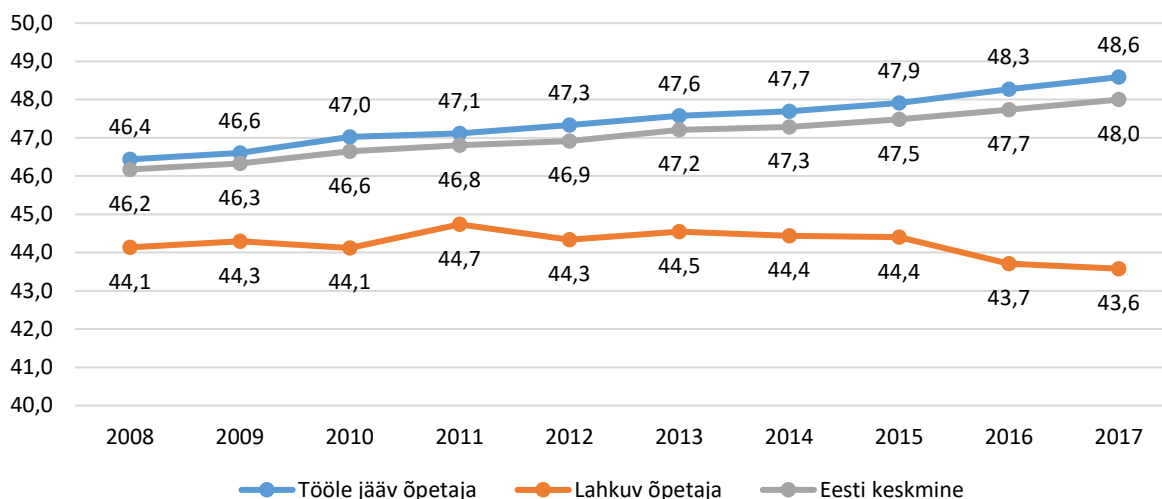
⁴ Staaž on välja arvutatud direktori viimase kehtiva töölepingu algus- ja lõpukuupäeva alusel.

usaldusväärset mudelit, mis selgitaks, miks ühes või teises koolis vahetub keskmisest rohkem või vähem õpetajaid.

Õpetaja tasandi näitajad

Eelmises peatükis käsitleti näitajaid, mis iseloomustavad koole, kust vaatlusalusel aastal on lahkunud oluline osa õpetajaid. Järgnevalt vaadeldakse, mis iseloomustab neid õpetajaid, kes ei tööta vaatlusalusele aastale järgmisel aastal enam samas koolis.

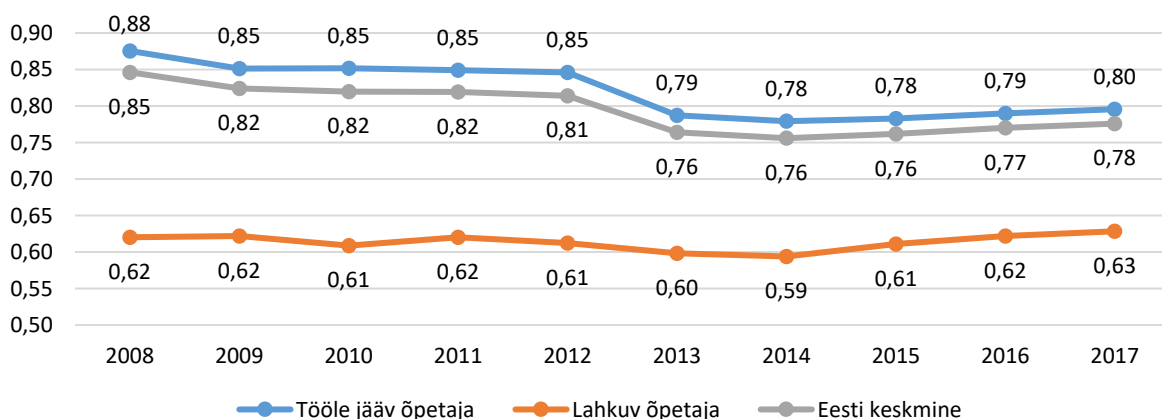
Kui samas koolis tööd jätkavate õpetajate keskmine vanus aastate lõikes kasvab, siis koolist lahkuvate õpetajate keskmine vanus pigem pisut langeb (joonis 17).

Joonis 17. Õpetajate keskmine vanus vaatlusalustes koolides

Allikas: EHIS

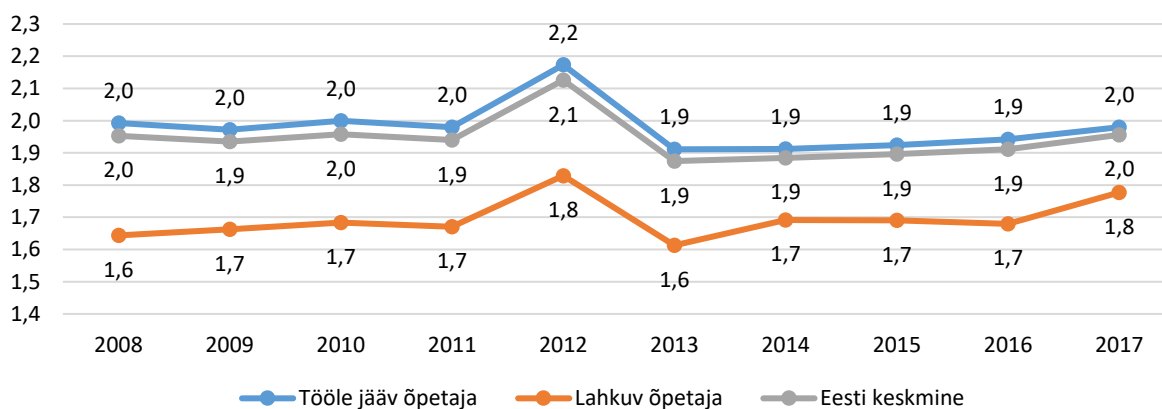
Indiviidi tasandil on õpetaja koormusel kõigist näitajatest statistiliselt kõige tugevam seos sellega, kas õpetaja lahkub koolist või mitte – lahkunud õpetajatel oli olnud keskmiselt madalam koormus kui õpetajatel, kes karjääri jätkasid (joonis 18).

Joonis 18. Lahkunud ja samas koolis jätkavate õpetajate keskmine koormus

Allikas: EHIS

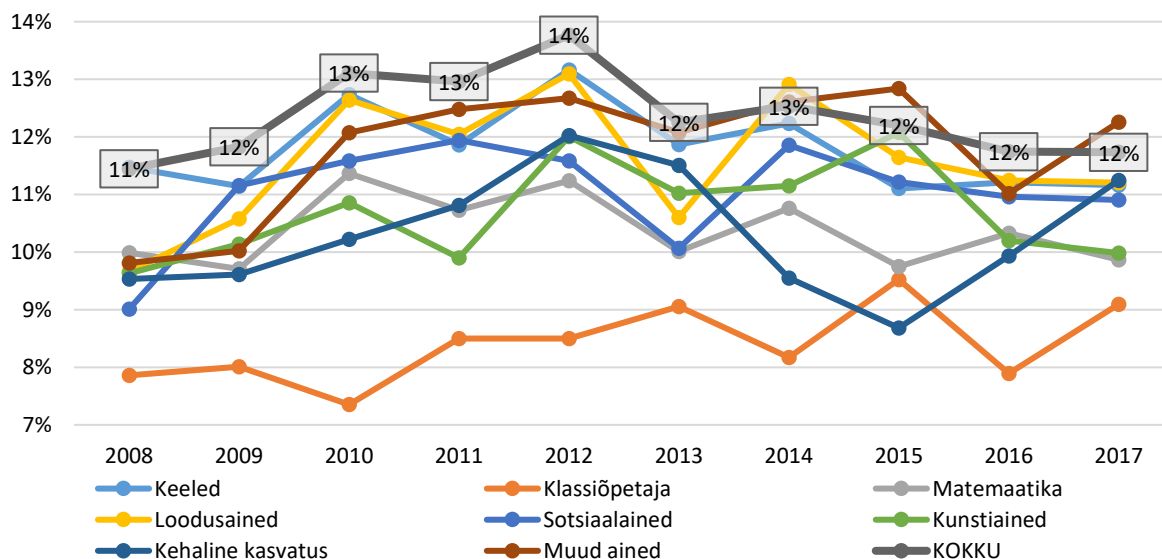
Koormuse näitajaga on omakorda seotud see, kui palju eri õppeaineid õpetaja õpetab. Lahkunud õpetajad andsid töötades keskmiselt pisut vähem õppeaineid kui õpetajatöö jätkajad (joonis 19), kuid kõige sagedamini õpetasid nii lahkunud kui ka tööle jäänud õpetajad siiski üht õppeainet.

Joonis 19. Koolist lahkunud õpetajate ja samas koolis jätkavate õpetajate õppeainete arv

Allikas: EHIS

Klassiõpetajate hulgast lahkunute osakaal on võrreldes teiste ainevaldkondade õpetajate hulgast lahkunute omaga väikseim, enim lahkunuid on muude ainete õpetajate hulgas (joonis 20). Lisaks lahkuvad suurema tõenäosusega õpetajad, kes õpetavad vaid ühes ainevaldkonnas (neid on ligi 60% kõigist õpetajatest) – neist lahkub aastas keskmiselt 15%, vähemalt kahes ainevaldkonnas õpetavatest õpetajatest aga 8–9%.

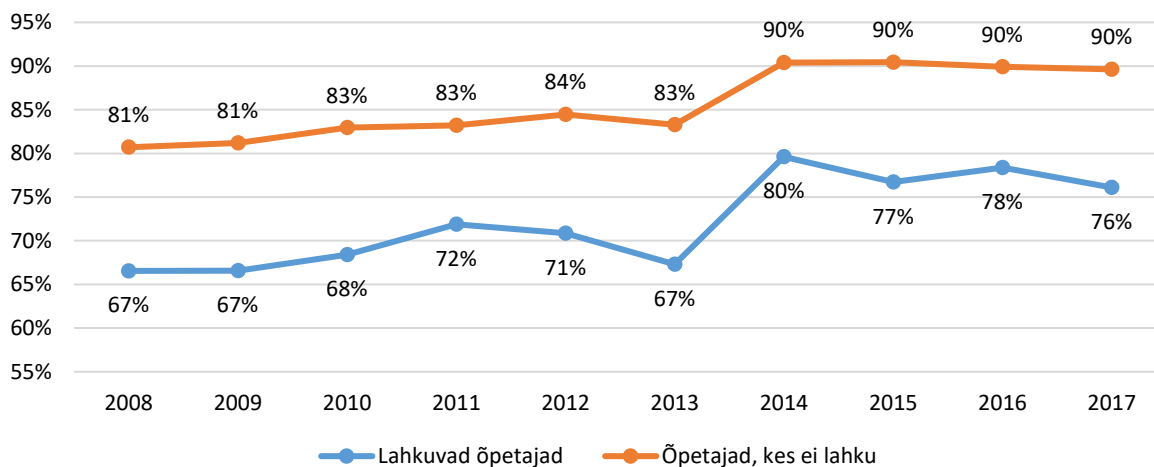

Joonis 20. Koolide keskmine lahkunud õpetajate osakaal ainevaldkonnas õpetavatest õpetajatest

Allikas: EHIS

Märkus: Üks õpetaja võib õpetada ka mitmes ainevaldkonnas. Sel juhul läheb ta arvesse kõigi ainevaldkondade juures. Muud ained – ained, mis ei sisaldu ülejäänud ainevaldkondades.

Õpetajatest, kes töölt ei lahku, vastab kvalifikatsiooninõuetele viimastel aastatel keskmiselt 90%, töölt lahkunutest aga alla 80% (joonis 21).

Joonis 21. Lahkunud õpetajate ja õpetajatöö jätkajate vastavus kvalifikatsiooninõuetele
Allikas: EHIS

Õpetajakoolituse lõpetanute kutsekindlus

Analüüsis vaadeldi ka **õpetajakoolituse lõpetanute kutsekindlust**, st võimalikke erinevusi õpetajakoolituse õppekavadel õppinute ja muid teid pidi õpetajaametisse sisenenud õpetajate liikuvuses. Kahjuks ei ole EHISe andmete alusel võimalik eristada muudest tegevusvaldkondadest õpetajatööle asunud.

Õpetajakoolituse lõpetanute kohta on EHISesse andmeid kogutud alates 2006/07. õppeaastast. Et nende õpetajakoolituse lõpetanute hulk, kes on õpetajana tööle asunud, oleks õppeaastati võrreldav, on vaadeldud eelneval ja vaatlusalusel õppeaastal õpetajakoolituse lõpetanute töötamist õpetajana üldhariduskoolides vaatlusalusel õppeaastal. 2018/19. õppeaasta üldhariduskoolide õpetajate keskmine vanus oli 48 eluaastat, s.t enamik õpetajaid on oma õpingud lõpetanud enne 2006/07. õppeaastat, nii et õppeaastati on teada väheste eelnevalt nimetatud õppeaastatel õpetajakoolituses õppinud õpetajate andmed.

Tabel 2 näitab, et 2008/09.–2017/18. õppeaastal oli üldhariduskoolide õpetajatest eelneval või samal õppeaastal õpetajakoolituse magistritaseme õppekavadel hariduse omandanud ainult 2%, mis tähendab, et **õpetajakoolituse õppekavadel õppinute ja mujalt õpetajaametisse sisenenute liikuvuse erisusi ei saa vaadelda**. Väljaspool hariduse õppevaldkonda võimalike õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute ja üldhariduskooli tööle asunute arv oli 2008/09.–2017/18. õppeaastal liiga väike, seega selle grupi liikuvuse erinevusi pole võimalik käsitleda⁵.

⁵ Väljaspool hariduse õppevaldkonda võimalikud õpetajakoolituse õppekavad – nimetatud õppekavadel spetsialiseerutakse õppekava sees, st lõpetaja võib, aga ei pruugi olla omandanud õpetajakutset.

Tabel 2. Eelneval ja sellel õppeaastal õpetajakoolituse lõpetanute töötamine üldhariduskoolides vaatlusalusel õppeaastal

Õppe- aasta	Õpetajate arv kokku	Eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute arv, kes töötasid sellel õa-l õpetajana	Eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute %, kes töötasid sellel õa-l õpetajana	MA tasemel ⁶ eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute arv, kes töötasid sellel õa-l õpetajana	MAG tasemel eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute %, kes töötasid sellel õa-l õpetajana	BAK+RAKK tasemel ⁷ eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute arv, kes töötasid sellel õa-l õpetajana	BAK+RAKK tasemel eelneval ja sellel õa-l õpetajakoolituse õppekavadel lõpetanute %, kes töötasid sellel õa-l õpetajana
2008/09	14682	368	3%	293	2%	75	1%
2009/10	14701	331	2%	273	2%	58	0%
2010/11	14394	330	2%	269	2%	62	0%
2011/12	14263	370	3%	327	2%	46	0%
2012/13	14203	346	2%	314	2%	33	0%
2013/14	14226	331	2%	291	2%	41	0%
2014/15	14329	323	2%	286	2%	37	0%
2015/16	14409	339	2%	290	2%	49	0%
2016/17	14581	301	2%	254	2%	47	0%
2017/18	14905	344	2%	293	2%	51	0%

Allikas: EHIS

EHISes sisalduvaid isiku tasandi näitajaid modelleerides selgub, et juba käsitletud näitajad (koormus, õpetatavate õppeainete arv, klassiõpetajana töötamine, kvalifikatsiooninõuetele vastamine) mõjutavad koolist lahkumist eespool joonistel näidatud moel ja nende mõju on statistiliselt oluline. Lisaks eespool esitatule on kõrgema haridustasemega õpetajatel väiksem tõenäosus töölt lahkuda kui madalama haridustasemega õpetajatel. Kõigist näitajatest kõige enam mõjutab ametist lahkumise otsust õpetaja koormus. Kokkuvõttes tasub nii kooli tasandil kui ka hariduspoliitikas tervikuna õpetajate kutsekindluse suurendamiseks analüüsida, kuidas vähendada osakoormusega töötamist ja luua tingimused, toetamaks juba töötavate õpetajate õpetajakutse omandamist. Ainevaldkonniti õpetajaskonna stabiilsuse suurendamiseks on soovitatav luua täiendavad aineõpetajate järelkasvu meetmed.

⁶ MA taseme õppekavad – magistritaseme õppekavad

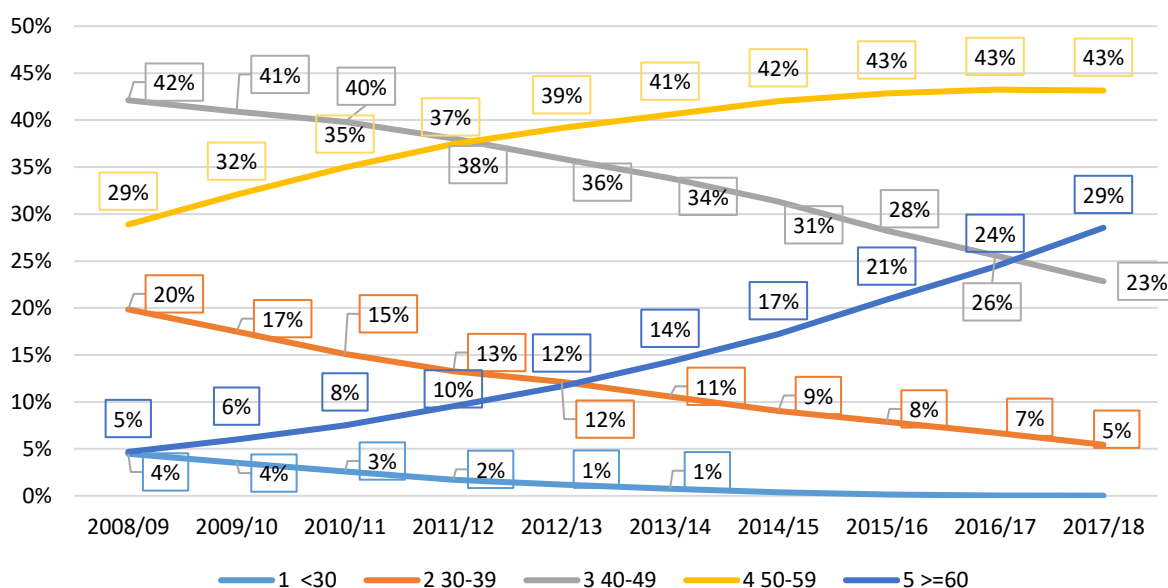
⁷ BAK+RAKK taseme õppekavad – bakalaureuse ja rakenduskõrghariduse taseme õppekavad

Õpetaja karjäärитеe Eesti üldhariduskoolis

Siiani käsitleti seda, mis EHISe andmetel mõjutab õpetajate lahkumist üldhariduskoolist. Lisaks sellele tuleb ka analüüsida, mis iseloomustab õpetajaid, kes ei lahu ametist. Õpetajate liikuvus on seotud ka õpetaja karjäärитеeга – kuidas muutuvad ajas õpetajana töötamise koormus; õpetajate kvalifikatsioon ja riigikeeleoskus, kooliastmete muster, kus tunde antakse; kas muutuvad ainevaldkonnad, mida õpetatakse; kas töötatakse ühes koolis või jagatakse end mitme kooli vahel; kui liigutakse ühest koolist teise, kas muutub kooli liik, õppekeel või omandivorm; kas töötatakse kodukoha koolis või liigutakse kaugemale. **Analüüsis vaadeldakse õpetaja karjäärитеe 2008/09. õppeaasta õpetajate põhjal, kes on pidevalt töötanud kümme õppeaastat ehk perioodil 2008/09–2017/18.**

2008/09. õppeaastal töötas Eesti üldhariduskoolides 14 682 õpetajat, kokku koormusega 12 452 ametikohta. Üldhariduskoolide tegutses toona 582. Nimetatud õppeaasta õpetajate hulgas oli 911 esmakordselt õpetajatööd alustanud õpetajat ja 2008/09. õppeaastal lahkus õpetajaametist 796 õpetajat. **Perioodil 2008/09–2017/18 töötas nimetatud 14 682 õpetajast pidevalt õpetajana 7796 ehk 53%.** Nende 7796 õpetaja karjäärитеe muudatusi hakatakse järgnevalt käsitlema.

Esmalt võetakse vaatluse alla õpetajat iseloomustavad näitajad. **Eesti üldhariduskoolide õpetajaskond vananeb ja seda ilmestab ka vaadeldava 7796 õpetaja vanusjaotuse muutus ajas:** 2008/09. õppeaastal oli nende keskmine vanus 45 eluaastat, 2017/18. õppeaastaks niisiis 54 eluaastat. Kolmandik 7796 õpetajast oli 2008/09. õppeaastal 50-aastased ja vanemad, 40–49-aastaseid õpetajaid oli 42% ning noorimaid õpetajaid oli vaid 4%. Võrdluseks kõikidest 2008/09. õppeaasta õpetajatest oli 50-aastaseid ja vanemaid õpetajaid 40%, 40–49-aastaseid 30% ning kuni 29-aastaseid õpetajaid 10%. See näitab, et vaatlusalused õpetajad olid 2008/09. õppeaastal pigem keskealsed.

Joonis 22. 7796 õpetaja vanusjaotuse muudatus 2008/09.–2017/18. õppeaastatel
Allikas: EHIS

Enamiku vaadeldavate õpetajate kõrgeim omandatud kvalifikatsioon⁸ oli magistrikraad või vastav kvalifikatsioon⁹ (keskmiselt 68%). **Keskmiselt 96% nimetatud õpetajatest vastas perioodil 2008/09–2017/18 kvalifikatsiooninõuetele.** Kvalifikatsiooninõuetele vastavuse osakaalu väike langus (94%) 2013/14. õppeaastaks võib olla seotud direktorite, õppealajuhatajate, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuete määruse muudatustega, millega muudeti õpetajaametis töötamise nõudeid. Mõnel puhul võis ka koolijuht hinnata õpetaja vastavust kvalifikatsiooninõuetele vääralt.

Õpetajate riigikeeleoskuse andmed on olemas alates 2010/11. õppeaastast. EHISe andmed näitavad, et 2010/11.–2017/18. õppeaastal on valimisse sattunud õpetajate **riigikeeleoskuse tase püsinud praktiliselt muutumatu.** Enim oli nende seas eesti keelt emakeelena kõnelenud õpetajaid, C1-tasemel valdas riigikeelt 7796 õpetajast keskmiselt 86%. (vt tabel 3)

Tabel 3. 7796 õpetaja jaotus riigikeeleoskuse alusel 2008/09.–2017/18. õa

Riigikeele- oskuse grupid	Riigikeele- oskuse grupid (detailsem)	2010/11	2014/15	2017/18	2010/11	2014/15	2017/18
A1	A1	1			0%	0%	0%
A2	A2	30	71	71	0%	1%	1%
B1	B1	426	424	422	5%	5%	5%
B2	B2	615	579	600	8%	7%	8%
tase teadmata	tase teadmata	124	32	36	2%	0%	0%
C1-tase	C1	153	134	156	2%	2%	2%
C1-tase	emakeel eesti keel	6123	6129	6129	79%	79%	79%
C1-tase	tasemeharidus eesti keeles	324	427	382	4%	5%	5%
Kokku		7796	7796	7796	100%	100%	100%

Allikas: EHIS

Tabel 4 näitab, et **kooliastmed, kus õpetajad tunde annavad, muutuvad aja jooksul.** Perioodil 2008/09–2017/18 on 2008/09. õppeaasta õpetajad õpetanud väga erinevates kooliastmetes, kokku 15 erinevas kooliastmete kombinatsioonis. **Keskmiselt enim on nimetatud perioodil töötanud õpetajaid, kes on tunde andnud kas II ja III kooliastmes, II, III kooliastmes ja gümnaasiumis või I ja II kooliastmes.** See on oodatav tulemus, sest II ja III kooliastmes on õppinud ka enim õpilasi. Kui 2008/09. õppeaastal töötas 7796 õpetaja hulgas enim (16%) neid, kes andsid tunde nii II, III kooliastmes kui gümnaasiumis, II ja III

⁸ Kvalifikatsioon kvalifikatsiooniraamistikus

⁹ Et kvalifikatsioonide kohta hakati andmeid koguma alates 2017/18. õa-st, siis selle õppeaasta andmeid ei saa vaatluse alla võtta, kuna kvalifikatsioonide andmed pole piisavalt korrektsed. Eelnevatel õppeaastal koguti andmeid õpetaja omandatud hariduse kohta, mille analüütik on viinud vastavusse omandatud kvalifikatsiooniga.

kooliastmes ning III kooliastmes ja gümnaasiumis, siis 2017/18. õppeaastal õpetas enim õpetajaid 4–6. klassi ja 7–9. klassi õpilasi (koguni 23%) ning I, II ja kõigi põhikooliastmete õpilasi. **2017/18. õppeaastaks oli gümnaasiumi õpetajate arv suurenenud**, mis oli tingitud gümnaasiumiastme õpilaste arvu kasvust.

Tabel 4. 7796 õpetaja jaotus erinevate kooliastmete kombinatsioonide vahel

Kooliastmete kombinatsioonid	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18
G	420	423	467	567	5%	5%	6%	7%
G+I	19	18	8	9	0%	0%	0%	0%
G+I+II	38	44	41	26	0%	1%	1%	0%
G+I+II+III	358	420	371	314	5%	5%	5%	4%
G+I+III	57	52	18	26	1%	1%	0%	0%
G+II	118	116	78	75	2%	1%	1%	1%
G+II+III	1237	1350	1102	957	16%	17%	14%	12%
G+III	1143	975	801	652	15%	13%	10%	8%
I	750	673	669	589	10%	9%	9%	8%
I+II	852	920	928	986	11%	12%	12%	13%
I+II+III	737	788	982	976	9%	10%	13%	13%
I+III	95	115	102	78	1%	1%	1%	1%
II	391	305	296	329	5%	4%	4%	4%
II+III	1201	1271	1581	1770	15%	16%	20%	23%
III	380	326	343	429	5%	4%	4%	6%
Kokku	7796	7796	7787¹⁰	7783	100%	100%	100%	100%

Allikas: EHIS

Järgnevalt vaadeldakse, kui paljud õpetajad on kümne õppeaasta jooksul vahetanud kooli, kus nad algselt, s.t 2008/09. õppeaastal töötasid. Koolivahetus võib tähendada seda, et minnakse tööle mujale või töötatakse samaaegselt kahes koolis või siirdutakse tagasi endisesse kooli. Need, kes töökohta ei vahetanud, võisid töötada kas ühes, kahes või kolmes koolis. **81% kõikidest 2008/09. õppeaasta 7796 õpetajast ei vahetanud perioodil 2008/09–2017/18 kordagi töökohta, s.t vaatlusaluse õpetajate grupi põhjal võib väita, et õpetajad on oma ametile ja tööandjale lojaalsed. Esitatud tulemus toetab ka varasemat järeldust, et õpetajate liikuvus pole suur.** 19% 7796 õpetajast vahetas töökohta vähemalt korra kümne õppeaasta jooksul. Kui kooli vahetati, siis kõige sagedamini asuti tööle ühte kooli (tabel 5).

¹⁰ Kõigil 7796 õpetajal ei olnud 2008/09.–2017/18. õa EHISe andmebaasi kooliastmeid märgitud, nemad jäid sellest vaatest välja.

Tabel 5. 7796 õpetaja jaotus tööandja vahetamise/mittevahetamise ning koolide arvu (mitmes koolis töötati) alusel

Pole kooli vahetanud/on vähemalt korra kooli vahetanud	Mitmes koolis õpetaja töötas?	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18
Õpetajad, kes töötasid 2008/09–2017/18 samas koolis	1	6236	6236	6236	6236	80%	80%	80%	80%
	2	101	101	101	101	1%	1%	1%	1%
	3	6	6	6	6	0%	0%	0%	0%
Kokku		6343	6343	6343	6343	81%	81%	81%	81%
Õpetajad, kes vahetasid 2008/09–2017/18 vähemalt korra kooli	1	997	922	861	950	13%	12%	11%	12%
	2	424	482	537	455	5%	6%	7%	6%
	3	30	43	51	45	0%	1%	1%	1%
	4	2	6	2	3	0%	0%	0%	0%
	5			1		0%	0%	0%	0%
	6			1		0%	0%	0%	0%
Kokku		1453	1453	1453	1453	19%	19%	19%	19%

Allikas: EHIS

6343 õpetajast, kes ei vahetanud perioodil 2008/09–2017/18 kordagi töökohta, töötas **enamik eesti õppekeelega koolides** (kõigist 7796 õpetajast oli neid keskmiselt 60%). See on igati loogiline, sest üldhariduskoolide hulgas on enim eesti õppekeelega koole. Arvestatav hulk õpetajaid on töötanud ka eesti/vene õppekeelega koolides. Nimetatud perioodi jooksul on see näitaja suurenenud, sest eest/vene õppekeelega koolide arv on tõusnud. Sama tendents on täheldatav ka nende 1453 õpetaja hulgas, kes vähemalt korra kümne õppeaasta jooksul töökohta. Koolide õppekeele alusel on kombinatsioonide arv, kus õpetajad on töötanud, suurem nende õpetajate grupis, kes on vähemalt korra töökohta vahetatud.

Kooli liigi puhul näitavad andmed, et **nii õpetajad, kes vahetasid perioodil 2008/09–2017/18 tööandjat, kui ka õpetajad, kes seda ei teinud, töötasid põhiliselt tavakoolides**. Tulemus on taas igati loogiline, sest Eesti üldhariduskoolidest enim ongi tavakoole¹¹. Tavakoolides töötas kõigist 7796 õpetajast 76% õpetajaid, kes ei vahetanud kümne õppeaasta jooksul tööandjat, ning 17% õpetajaid, kes vahetasid kooli vähemalt korra. 4% kõigist 7796 õpetajast töötas 2008/09.–2017/18. õppeaastal tuge vajavate laste koolides ja 1% täiskasvanute gümnaasiumides. Nimetatud õpetajad kuulusid gruppi, kes ei vahetanud kümne õppeaasta jooksul kooli. Muudes üldhariduskoolides ja eri kooliliikide kombinatsioonides töötas väga väike osakaal 7796 õpetajast. Kui 1% 7796-st õpetajast, kes kuulusid vähemalt korra tööandjat

¹¹ Tavaline üldhariduskool, s.t mitte täiskasvanute gümnaasium ega ka kool tuge vajavatele lastele

vahetanud õpetajate hulka, töötas 2008/09. õppeaastal tuge vajavate laste koolides, siis 2017/18. õppeaastaks oli nende osakaal langenud peaaegu 0%-ni.

2008/09. õppeaasta õpetajatest, kes töötasid 2008/09.–2017/18. õppeaastal pidevalt üldhariduskoolides, töötas enamik munitsipaalkoolides (nimetatud koole on üldhariduskoolide hulgas enim). Õpetajate hulgas, kes vahetasid vähemalt korra kooli, oli neid 2008/09. õppeaastal 16%, ning nende õpetajate hulgas, kes ei vahetanud töökohat, 75%. 2017/18. õppeaastaks olid nimetatud osakaalud langenud 1 protsendi võrra. Praktiliselt võrdselt ehk 3% 7796 õpetajast töötasid riigi omanduses olevates koolides ja erakoolides. Need 6% õpetajaid kuulusid gruppi, kes kümne õppeaasta jooksul töökohta ei vahetanud.

Oluline on keskenduda ka **õpetaja koormusele koolis kui ühele olulisimatest tööle jäämise või lahkumise otsust mõjutavatest teguritest**. Õpetajate grupis, kes olid perioodil 2008/09–2017/18 lojalsed oma 2008/09. õppeaasta töökohale, näitavad andmed, et **need õpetajad jagunevad vähem eri koormusgruppide vahel kui õpetajad, kes vähemalt korra vahetasid töökohta**. See on oodatud tulemus, sest juba ühes koolis stabiilselt töötamise fakt näitab, et õpetajale on tõenäoliselt tagatud suurem koormus, mitmes koolis töötamine viitab aga pigem vajadusele töötada suurema koormusega. 2008/09. õppeaastal töötas 35% kõigist 7796 õpetajast suurema kui täiskoormusega, 0,75–0,99 koormusega töötas 18%, täiskoormusega 11% ja 0,5–0,74 koormusega vaid 9% õpetajatest (tegemist oli kümne aasta vältel stabiilselt ühes koolis töötanud õpetajatega). Vaid 9% nimetatud õpetajatest töötasid kas väiksema koormusega või stabiilselt rohkem kui ühes koolis, mistõttu koormus on mitme kooli vahel jaotunud.

2017/18. õppeaastaks oli muutunud nende õpetajate jaotus koormuste vahemike alusel, kes ei olnud vahetanud töökohta. Tõenäoliselt mõjutasid seda muudatused õpetaja tööaja arvestuses (2013. a) ja ajutine muudatus EHISE andmebaasi koormuste andmete sisestamisel¹². >1 koormusega töötavate õpetajate arv oli langenud 35%-lt 5%-le, koormusega 0,75–0,99 töötavate õpetajate osakaal 18%-lt 11%-le, koormusega 0,5–0,74 töötanud õpetajate osakaal oli jäänud samaks 2008/09. õppeaasta näitajaga ning täiskoormusega töötavate õpetajate osakaal oli tõusnud 48% ni, s.t ligi pooled vaatluse all olevast 7796 õpetajast töötasid stabiilselt ja täiskoormusega ühe töökoha juures. Õpetajad, kes vahetasid perioodil 2008/09–2017/18 vähemalt korra töökohat, olid erinevates koolides töötamise tõttu paljude erinevate koormusvahemike ja nende kombinatsioonide vahel hajutatud. Ka selle grupi õpetajate puhul võib täheldada, et kümne õppeaasta jooksul vähenes >1 koormusega töötavate õpetajate osakaal ja suurenes täiskoormusega töötavate õpetajate osakaal. (Vt lisa 1)

Õpetajaametis on koormus muuhulgas seotud ka õpetatavate õppeainetega – kas õpetaja on pidanud ümber orienteeruma uute õppeainete andmisele või on omandanud õpetajakoolituses või täienduskoolitustega piisava ettevalmistuse erinevate õppeainete õpetamiseks, et kindlustada endale oodatud töökoormus.

Järgnevalt vaadeldakse, kuidas on 2008/09.–2017/18. õppeaastal töötanud 7796 õpetajat paigutatunud ümber ainevaldkondade sees. Indiviidi tasandil ainevaldkondade käsitlemine

¹² 15.04.2014–03.12.2015 piirati õpetajale >1 koormuse sisestamist EHISE andmebaasi. Piiranguga loodeti aidata kaasa täistööaja arvestamisele ülemineku rakendamisele.

nõuaks täiendavat detailset andmete analüüsi, mida ei ole tehtud. Eraldi vaadeldakse taas kahte gruppi: õpetajaid, kes ei vahetanud kümne õppeaasta jooksul töökohta, ja õpetajaid, kes vahetasid tööandjat vähemalt korra. **EHISE andmed näitavad, et 7796 õpetaja osakaaludes erinevate ainevaldkondade vahel pole kümne õppeaasta vältel olnud suuri muutusi. Mõne ainevaldkonna õpetajate hulk on vähem või rohkem vähenenud või suurenenud, need muudatused on aga pigem seotud õpilaste arvu ja koosseisu muudatuste ning koolivõrgu ümberkorraldustega.** (Vt lisa 2)

Nende 81% õpetajate hulgas (6343 õpetajat 7796-st), kes ei vahetanud 2008/09.–2017/18. õppeaastal kordagi tööandjat, oli enim õpetajaid, kes olid seotud muude ainete õpetamisega¹³, olid klassiõpetajaid, õpetasid matemaatikat, inglise keelt või eesti keelt ja kirjandust eesti õppekeelega koolides. Et üks õpetaja õpetab enamasti rohkem kui ühte õppeainet ja need õppeained võivad aja jooksul muutuda, vaadeldaksegi järgnevalt, kuidas on kümne õppeaastaga muutunud õpetajate jaotus eri ainevaldkondade vahel. Võrreldes 2008/09. ja 2017/18. õppeaastat, oli **kõige rohkem õpetajaid lisandunud matemaatika (221), loodusõpetuse (198), eesti keele kui teise keele (186), põhikooli riiklike valikainete (180) ning eesti õppekeelega koolide eesti keele ja kirjanduse (165) õpetajate hulka. Enim on kümne õppeaastaga vähenenud muude ainete (-321), eesti keele võõrkeelena (-187), vene õppekeelega koolide vene keele ja kirjanduse (-100), inglise keele (-47) ja saksa keele õpetajate arv (-21).** (Vt lisa 2)

Õpetajad, kes vahetasid perioodil 2008/09–2017/18 vähemalt korra kooli, olid jaotunud erinevate ainevaldkondade vahel võrdsemalt, s.t tõenäolisemalt olid need 19% 7796 õpetajast seotud rohkemate ainete õpetamisega kui eelnevas lõigus käsitletud õpetajad. Kõige enam õpetajaid oli seotud muude ainete, tehnoloogiavaldkonna ainete, matemaatika, loodusõpetuse, inglise keele ja ajaloo õpetamisega. **Kõige enam oli tõusnud põhikooli riiklike valikainete (54), gümnaasiumi riiklike loodusainete valikkursuste (36), ühiskonnaõpetuse (33), loodusõpetuse (32) ja gümnaasiumi riikliku valikaine „Uurimistöö alused“ (31) õpetajate hulk. Enim oli vähenenud muude ainete (-50), eesti keele kui võõrkeele (-25), saksa keele (-17), vene õppekeelega kooli vene keele ja kirjanduse (-13) ning inglise keele (-11) ainevaldkondades õpetavate õpetajate arv. Õpetajate vajadus vähenes enim suuresti samades ainevaldkondades kui teise õpetajate grupi puhul, kes ei vahetanud kümne õppeaasta jooksul kooli.** (Vt lisa 2)

EHISE andmed näitavad, et 81% kõigist 7796 õpetajast töötasid kogu kümne õppeaasta jooksul ühes KOVis, s.t olid jäänud 2017/18. õppeaastani lojaalseks tööandja(te)le, kelle juures nad töötasid 2008/09. õppeaastal. Keskmiselt 16% õpetajatest, kes vahetasid vähemalt korra tööandjat, töötasid samuti ühes KOVis ja 2% kahes KOVis. Kolmes või neljas KOVis paiknevas koolis töötamist tuli ette marginaalselt. Kuna suur osa õpilasi ja ka koole on koondunud eelkõige suurtesse linnadesse ja nende lähiümbrusesse, töötas ka enamik vaatluse all oleva grupi õpetajatest neis maakondades, kus asuvad suuremad linnad. Harju, Tartu, Ida-Viru ja Pärnu maakonnas töötas kümne õppeaasta vältel ligikaudu kaks kolmandikku 7796

¹³ Kooli valikained, mis ei kuulu riiklike õppekavade valikainete nimekirja, EB- ja IB-õppe õppekavade õppeained.

õpetajast. Veidi üle poole neist õpetajatest kuulusid gruppi, kes ei olnud kümne õppeaasta jooksul töödandjat vahetanud.

Lahkunud õpetajate töötamine üldhariduskoolides juhtide ja tugispetsialistidena

Järgnevalt pööratakse tähelepanu sellele, kas õpetajaametist lahkunud (s.o õpetajad, kes on üldhariduskoolist õpetajaametist EHISesse kantud andmetel töölt lahkunud) töötavad üldhariduskoolides edasi juhi või tugispetsialistina või kui nad on otsustanud siirduda tööle mujale, siis millistel tegevusaladel üldhariduskoolidest lahkunud õpetajad enim töötavad.

Õpetajaametist lahkunute töötamist koolis juhina või tugispetsialistina saab uurida EHISe andmete alusel. Oluline on välja tuua, et õpetajate hulgas on ka isikuid, kes töötasid mingil muul ametikohal¹⁴, kuid täitsid lisaks muudele tööülesannetele ka õpetamisega seotud ülesandeid. Täpsemalt võetakse fookusesse õpetajaametist lahkunud, kes töötasid järgnevatel õppeaastatel juhi või tugispetsialistina.

EHISe andmed näitavad, et keskmiselt on viimasel kümnel õppeaastal (alates 2008/09) pärast õpetajaametist lahkumist juhi või tugispetsialistina jätkanud 10% endistest õpetajatest (tabel 6).

Tabel 6. Õpetajaametist lahkunute töötamine juhi või tugispetsialisti ametikohal

Õppeaasta	Õpetajate arv	Ametist lahkunute arv 2018. a seisuga	Lahkunute %	Lahkunud õpetajate %, kes töötasid kas viimasel õpetajana töötamise õppeaastal või järgnevatel õppeaastatel juhi või tugispetsialistina											
				2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Keskmine juhi või tugispetsialistina töötamise % peale lahkumise õa	Keskmine juhi või tugispetsialistina töötamise % enne lahkumise õa
2008/09	14 682	796	5%	7%	8%	8%	8%	9%	9%	7%	10%	8%	10%	8%	
2009/10	14 701	815	6%	4%	8%	8%	7%	8%	8%	7%	10%	8%	10%	8%	4%
2010/11	14 394	841	6%	3%	4%	7%	7%	8%	9%	8%	10%	8%	10%	9%	4%
2011/12	14 263	878	6%	3%	4%	3%	7%	8%	8%	7%	9%	8%	9%	8%	3%
2012/13	14 203	901	6%	3%	4%	3%	4%	9%	9%	8%	10%	9%	11%	10%	3%
2013/14	14 226	837	6%	3%	3%	3%	5%	6%	11%	11%	10%	10%	13%	11%	4%
2014/15	14 329	887	6%	2%	2%	2%	4%	6%	6%	10%	10%	10%	13%	11%	4%
2015/16	14 409	950	7%	2%	2%	2%	4%	5%	5%	7%	10%	10%	13%	11%	4%
2016/17	14 581	1019	7%	2%	2%	2%	3%	4%	5%	6%	8%	10%	13%	13%	4%
2017/18	14 905	1268	9%	1%	2%	2%	2%	3%	4%	4%	6%	5%	12%		3%
Keskmine		919	6%											10%	4%

Allikas: EHIS

¹⁴ Vt õpetajate definitsiooni meetodika ja taustaandmete peatükist

Enne õpetaja ülesannetest loobumist töötas õpetajate hulgas keskmiselt 4% juhte või tugispetsialiste (vt tabel 6). Võrdlusena 2008/09. õa õpetajate hulgas (7796 õpetajat), kes töötasid pidevalt järgnevat kümme õppeaastat, oli õpetaja tööülesandeid täitvaid juhte ja tugispetsialiste keskmiselt 2%¹⁵.

Kokkuvõttes võib väita, et juhi või tugispetsialisti ametikohtadel õpetaja ülesannete täitmine ning pärast õpetajaametist lahkumist juhina või tugispetsialistina töötamine ei ole tavapärane. Kümne õppeaasta jooksul töötas keskmiselt 10% endiseid õpetajaid pärast ametist lahkumist üldhariduskoolis juhi või tugispetsialistina.

Õpetajaametist lahkunute rakendumine 2017. aastal seiresüsteemi „Edukus tööturul“ andmetel

Seiresüsteemi „Edukus tööturul“ 2017. aasta andmestik¹⁶, mis kätkeb vahemikus 2005–2016 kutse- ja kõrgharidusõpingud lõpetanute andmeid, võimaldab täpsemalt vaadelda, millistes tegevusvaldkondades on õpetajatöölt lahkunud üldhariduskoolide õpetajad rakendust leidnud. Kuna tegevusala¹⁷ andmed on olemas seisuga 31.12.2017, vaadeldakse vahemikus 2008/2009– 2016/2017 õpetajatöölt lahkunud. EHISe andmetel on vahemikus 2008/2009– 2016/2017 õpetajaametist lahkunud 7923 õpetajat, nendest 24% kohta on olemas tegevusala andmed. On oluline mainida, et „Edukus tööturul“ andmestik hõlmab vaid alates 2005. aastast õpingud lõpetanute andmeid, mistõttu jääb kõrvale hulk enne 2005. aastat hariduse omandanud õpetajatest. Valimit kitsendab veelgi asjaolu, et tegevusala on määratud vaid nendele isikutele, kes on vaatlusalusel aastal olnud tööga hõivatud ja teeninud tulu. See tähendab, et saame järeldusi teha ligi neljandiku (1868 inimest) üheksa aasta jooksul ametist lahkunud õpetaja kohta.

Õpetajaametist lahkunud ja mujale tööle asunud õpetajatest 15% oli endiselt hõivatud hariduse tegevusalal, 12 % avaliku halduse, riigikaitse ja kohustusliku sotsiaalkindlustuse tegevusalal, 12% tervishoiu ja sotsiaalhoolekande tegevusalal, 10% kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse tegevusalal, 10% hulgi- ja jaekaubanduse; mootorsõidukite ja mootorrataste remondi tegevusalal, 8% töötleva tööstuse tegevusalal ning 7% info ja side tegevusalal. Ülejäänud 26% hajuvad teiste tegevusalade vahel. Kui

¹⁵ 2012/13.–2017/18. õa keskmine

¹⁶ Seiresüsteem „Edukus tööturul“ kombineerib omavahel Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS), Maksu- ja Tolliameti, Sotsiaalkindlustusameti, Kaitseväekohustuslaste registri, Rahvastikuregistri ja Eesti Töötukassa andmed. Andmestik võimaldab hinnata kutse- ja kõrghariduse lõpetajate edukust tööturul, mida vaadeldakse peamiselt keskmise kuise sissetuleku ja sotsiaalse staatuse põhjal. 2017. aasta andmestikus sisalduvad ka hõivatute põhitöökoha ettevõtte peamise tegevusala andmed seisuga 31.12.2017 (vt hõive ja tegevusala moodustamise metoodikat täpsemalt Eesti Statistika Kvartalikirjast 1/18). Andmestikus on iga inimene ühekordselt ja arvesse on võetud tema kõrgeim lõpetatud haridustase. See tähendab, et andmestiku koosseis võib iga aasta muutuda.

¹⁷ Tegemist on Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatoriga (EMTAK), mis on rahvusvaheliselt ühtlustatud klassifikaatori NACE Eesti versioon. EMTAK on oma ülesehituselt hierarhiline ja jaguneb viieks tasemeks. Neli esimest taset vastavad NACE-le ja viies tase on riigiomane. Selle loomisel on arvestatud Eesti majanduse eripära ning Eesti seadusandlust. EMTAKi koodide selgitused leiab: <https://www.koda.ee/et/tooriistad/emtaksi-koodid>.

vaadelda, mis aastal õpetajad on ametist lahkunud ja millisel tegevusalal olid nad 2017. aasta seisuga hõivatud, siis olulisi erinevusi ei ilmne – jaotus on sarnane eespool esitatuga.

Andmed osutavad, et 15% kõikidest perioodil 2008/2009–2016/2017 ametist lahkunud õpetajatest oli 2017. aastal hõivatud hariduse valdkonnas. Kõige detailsemalt on tegevusala võimalik vaadelda EMTAK viienda taseme numbrikoodide alusel. Selgub, et 15% hariduse tegevusalal hõivatud endisest õpetajast 24% oli seotud ülikoolide tegevusega, 18% põhikoolide tegevusega, 18% lasteaedade tegevusega, 16% gümnaasiumide tegevusega ja 4% kutsekoolide tegevusega. See osutab, et need õpetajaametist loobunud on jäänud edasi haridussüsteemi. Hariduse tegevusala hõlmab Eesti Kaubandus-Tööstuskoja veebilehelt leitava EMTAKi koodide selgituste alusel koolitust mis tahes tasemel ja erialadel ning ei ole loetletud võimalikku ametikohtade loetelu, kus need inimesed võiksid olla rakendatud. Võib oletada, et nad on hõivatud näiteks haridustehnoloogidena, programmijuhtidena, infojuhtidena, huvijuhtidena, majandusjuhatajatena vms, aga ka näiteks täiskasvanute koolitajatena.

Suur osa ametist lahkunud õpetajaid on tegevusalade statistika põhjal liikunud haridussüsteemist välja teistele tegevusaladele (vt laiemat jaotust eespool). EMTAK viiekohaline kood kätkeb endas 775 alamklassi ja ametist lahkunud õpetajad on jaotunud 185 detailsema tegevusala vahel: nt 7% kõikidest ametist lahkunud õpetajatest on 2017. aastal rakendunud haiglaraviteenuse tegevusalal, 3% programmeerimise, 2% raamatupidamise ja maksualane nõustamise, 2% täitev- ja seadusandlike organite tegevuse, 2% krediitiasutuste (pangad) ning 2% valla- ja linnavalitsuste tegevuse tegevusalal.

Kokkuvõttes võib öelda, et tegevusalade statistika põhjal on valdav enamik töölt lahkunud õpetajaid asunud tööle väljapoole haridusasutusi. 15% ametist lahkunud õpetajatest oli 2017. aastal hõivatud hariduse tegevusalal, ent ülejäänud 85% mujal. Küll aga tuleb arvesse võtta, et 2017. aasta seiresüsteemi „Edukus tööturul“ andmete alusel on teada ainult neljandiku lahkunud õpetajate edasine karjäär, mida on liiga vähe, et teha üldistusi kõikide ametist lahkunud õpetajate edasise tegevuse kohta.

Ettepanekud õpetajate kutsekindluse seiramiseks

Elukestva õppe strateegia 2020 raames (EÕS) (Haridus- ja Teadusministeerium 2013) tõstetakse otseselt õpetajaskonda puudutava kitsaskohana esile õpetaja elukutse vähene atraktiivsus: noorte ja meesõpetajate osakaal ning konkurss õpetajakoolituse õppekavadele on väike, õpetajaks õppinud ei lähe kooli tööle. Laiemas plaanis on õpetajaskonnaga seotud õppijate ja nende omandatavate oskuste probleemid, näiteks väljalangevus, kutsehariduse kvaliteet, vene õppekeelega koolis omandatav ebapiisav eesti keele oskus, riigieksamitulemuste kesksus.

Elukestva õppe strateegia raames on õpetajavaldkonna peamised tegevused suunatud nende kitsaskohtade lahendamisele – nüüdisaegse õpikäsituse rakendamisele (täiendusõppesüsteem erinevatel tasanditel, õpikäsituse rakendamist toetavad koostöövormid, kompetentsimudelid) ning õpetajate ja õppeasutuste töö suuremale väärtustamisele (näiteks õpetajaameti mainekujundusega seotud tegevused, õpetajate töötasu konkurentsivõimelisus).

Programmi tasandil mõõdetakse EÕSi kolme võtmeindikaatorit: lisaks 18–24-aastaste madala haridustasemega noorte osakaalule tipptasemel oskustega õpilaste osakaalu PISA uuringu andmetel ja õpetajate keskmist palgataset võrreldes Eesti keskmisega. Meetme tasandil mõõdetakse õpetajavaldkonna arengut indikaatoritega, millega hinnatakse eelkõige mainekujunduse ja koolitustegevuse otsest tulemust ja mõju: 30-aastaste ja nooremate õpetajate osakaal Eesti üldhariduskoolis, konkurents õpetajakoolituse õppekohtadele, õpetajate sooline struktuur, õpetajaameti väärtustatus õpetajate silmis TALISE uuringu tulemustel; selliste koolitustel osalenud õpetajate ja koolijuhtide osakaal, kes koolituse lõppedes omandasid kvalifikatsiooni; lisaks pisut kaudsemad, õpetajate professionaalsust näitavad indikaatorid: madalate oskustega õpilaste osakaal PISA uuringu andmetel, põhikoolist väljalangevus III kooliastmes, õppetöö katkestajate määr üldhariduskoolide gümnaasiumiastmes ja kutsekeskhariduses 1. aastal, nende koolijuhtide osakaal, kes võtsid tarvitusele meetmeid, toetamaks õpetajate koostööd uute õpetamispraktikate väljaarendamiseks (TALISE andmetel).

Kuigi praegu kasutusel olevate indikaatorite saavutustasemed näitavad, et olukord paraneb – õpetajate koguarv kasvab, noorte õpetajate arv ja osakaal näitab väikest kasvutrendi jne, tundub ühiskonnas levivat seisukoht, et õpetajad lahkuvad töölt ja nende asemele uusi õpetajaid leida on äärmiselt keeruline.

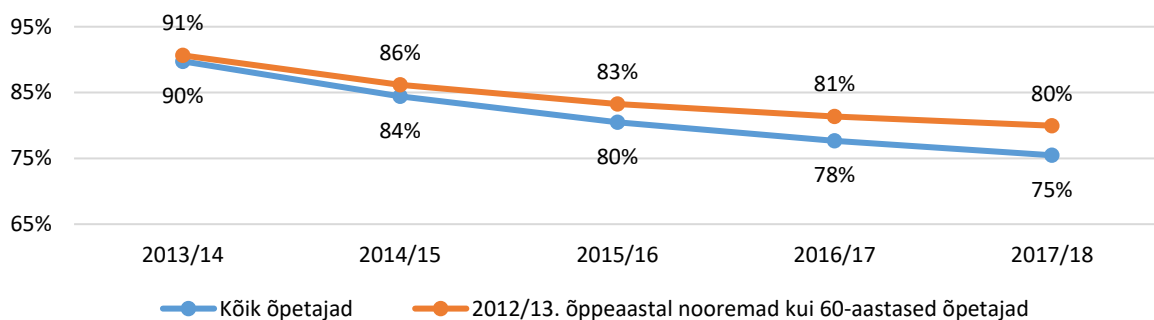
Käesoleva analüüsi oluline tulemus on registriandmetele ja eespool kirjeldatud meetoodika rakendamisele tuginev teadmine, et õpetajate liikuvus Eesti koolides ei ole suur. On mõned tegurid, mis mingil määral mõjutavad õpetajate koolist lahkumise määra, kuid need ei ole suure ulatusega ega süsteemsed. Igas koolis, kus on kõrge lahkunud õpetajate määr, on igal lahkuval õpetajal omad põhjused. Nendel põhjustel ei ole üheseid objektiivseid selgitusi ja subjektiivset taustainfot registrisse ei koguta. Kvalitatiivset infot saab iga kõrge lahkunud õpetajate määraga kooli puhul koguda ja analüüsida pigem kooli pidaja. Riik saab pakkuda õpetajate koolist lahkumise määrale lisaks näitajaid, mis aitaksid hinnata, kas koolis

võib olla õpetajate koolist lahkumisega probleeme. Koolide pidajad omakorda saavad riigi lisatud näitajate toel analüüsida kohapeal teadaolevat taustainfot, et saada selgust, kas õpetajate lahkumise puhul on tegu sisulise probleemiga, ning leida võimalusi selle lahendamiseks.

Eespool vaadeldud õpetajate koolist lahkumise määr näitab, mitu protsenti õpetajaskonnast on koolis vahetunud, kuid **sellest ei selgu, kas igal aastal vahetuvad näiteks õpetajad paaril kindlal ametikohal ja ülejäänud õpetajaskond püsib stabiilsena või vahetub pikema aja jooksul välja suur osa õpetajaskonnast.** Õpilaste arengu toetamiseks on oluline, et õppekeskkond, sh õpetajad, püsiks võimalikult stabiilne ja lahkunud õpetajate asemele tuleksid uued kvalifitseeritud õpetajad. Seepärast vaadatakse järgnevalt seda, kui suur osa koolide õpetajaskonnast vahetub välja 5-aastase perioodi jooksul 2012/13. õppeaastast kuni 2017/18. õppeaastani.

2017/18. õppeaasta andmed kui 5-aastase perioodi lõpp on vaatluse all eelkõige seepärast, et selle õppeaasta kohta on suuremast osast koolidest olemas rahulolu-uuringu tulemused ning lisaks on võimalik vaadata, kas muutused õpetajate koolist lahkumises ja kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaalus mõjutavad näiteks viie aasta perspektiivis vaatlusalusel aastal kooli lõpetajate tulemusi, nii õpilaste kui õpetajate rahulolu ja muid näitajaid.

60-aastaste ja vanemate vanusgrupis on haridussüsteemist lahkumine (pensionile minek) loomulik sündmus, mida ei ole vaja käsitleda ennetamist vajava probleemina. Ka see on normaalne, kui õpetajad lahkuvad töölt muudel põhjustel kui pensionile jäämine ning vahel võib probleemiks olla pigem see, kui õpetajaskond näiteks 20 aasta jooksul üldse ei vahetu. Õpilaste arengu seisukohast on siiski oluline, et lühikese aja jooksul ei vahetuks väga suur osa kooli õpetajaskonnast.

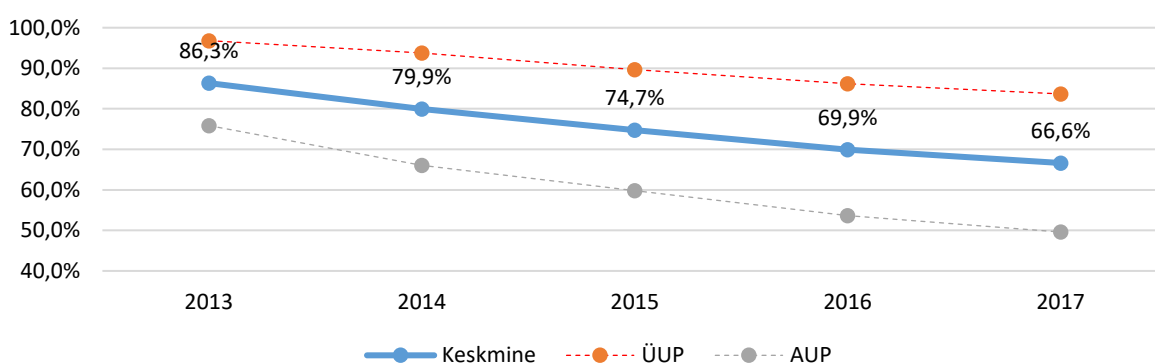
Joonis 23. Osakaal 2012/13. õppeaastal töötanud õpetajatest, kes on Eesti üldhariduskoolides tööl ka järgnevatel õppeaastatel

Allikas: EHIS

Periood, mille jooksul vaadelda õpetajate osakaalu, kes kindla aja möödudes on õppeasutuses endiselt tööl (*survival rate* (Armstrong, Taylor, 2014)), võib vajadusest lähtuvalt olla erinev. Siinkohal võetakse vaatluse alla 5-aastane periood. Seega vaadatakse, kui paljud 2012/13. õppeaastal tööl olnud õpetajatest jätkasid tööd järgneva 5-aastase perioodi jooksul. **Süsteemi tasandil on kõigist õpetajatest 5-aastase perioodi jooksul lahkunud kuni 25%, sealjuures**

2012/13. õppeaastal noorematest kui 60-aastastest 20% (joonis 23). (2012/13. õppeaastal 60-aastastest ja vanematest õpetajatest olid 5-aastase perioodi jooksul lahkunud pooled.)

Edasi vaadeldakse seda, kui suur osa õpetajatest, kes olid 2012/13. õppeaastal nooremad kui 60-aastased, on 2017/18. õppeaastaks jäänud tööle samasse õppeasutusse ning kas see osakaal on seotud muude õppeasutust kirjeldavate näitajatega. **2017/18. õppeaastaks oli koolidest, kus õpetajad töötasid 2012/13. õppeaastal ja mis tegutsesid ka 2017/18. õppeaastal ning kus ei olnud vahepealsetel aastatel ümberkorraldusi toimunud (Eestis kokku 388 kooli), samasse kooli tööle jäänud 66,6% õpetajatest (joonis 24), s.t keskmiselt on töölt lahkunud (sh asunud tööle mõnes muus koolis) 33,4% kõigist 2012/13. õppeaastal töötanud 60-aastastest ja noorematest õpetajatest.** Kõigi õpetajate hulgas kokku oli sama osakaal 36,5%.

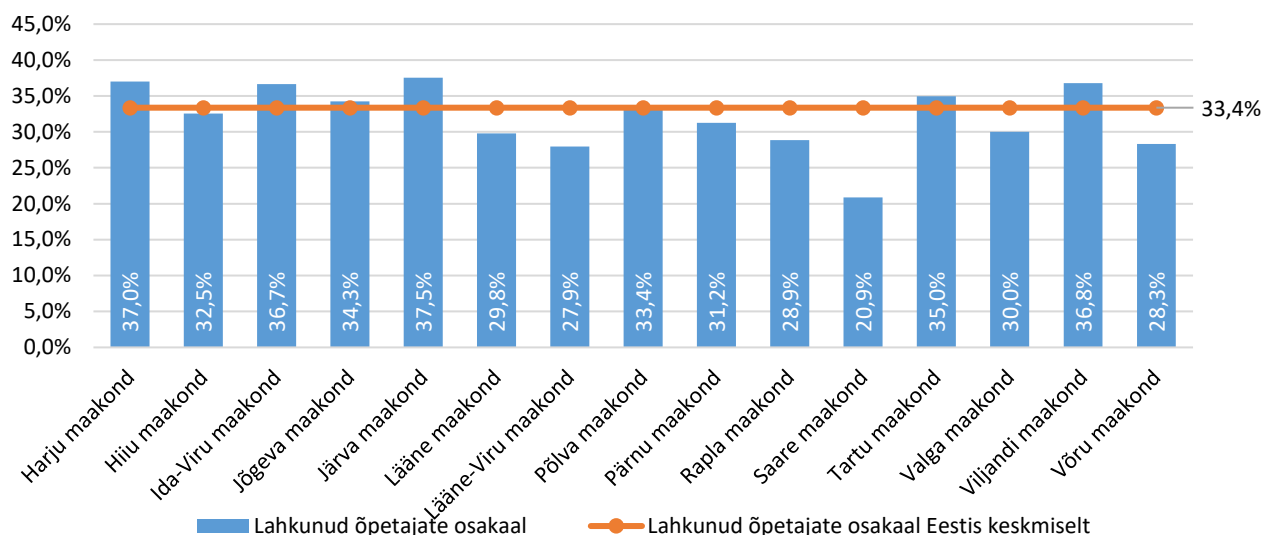
Joonis 24. 2012/13. õppeaastal noorematest kui 60-aastaste õpetajate osakaal, kes töötasid järgnevatel aastatel samas koolis kus 2012/13. õppeaastal¹⁸

Allikas: EHIS

Maakonniti on koolist, kus nad töötasid viis aastat tagasi, 2012/13. õppeaasta seisuga nooremaid kui 60-aastaseid õpetajaid Eesti keskmisest enam lahkunud Harjumaal, Ida-Virumaal, Järvamaal, Tartumaal ja Viljandimaal (joonis 25).

Viis aastat tagasi koolis töötanud kuni 60-aastaste lahkunud õpetajate osakaalu mõjutab see, kui suur osakaal õpetajatest vastas kvalifikatsiooninõuetele 2012/13. õppeaastal ja vaatlusalusel aastal, kuid muutused kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaalus ei ole noorematest kui 60-aastaste lahkumisega seotud.

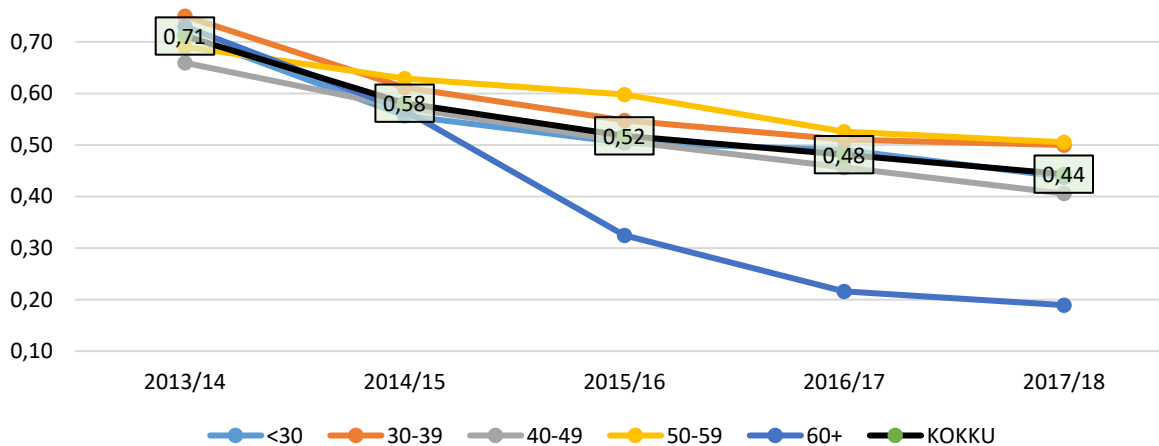
¹⁸ ÜUP – ülemine usalduspiir, AUP – alumine usalduspiir

Joonis 25. Nende 2012/13 seisuga kuni 60-aastaste õpetajate osakaal, kes 2017/18. õppeaastal enam ei töötanud õppeasutuses, kus nad töötasid 2012/13. õppeaastal

Allikas: EHIS

Õpetajate üldisele kutsekindlusele lisaks on süsteemi jätkusuutlikkuse seisukohast oluline vaadata, kui paljud esmakordselt tööle asuvatest õpetajatest jätkavad tööd ka edaspidi. Esimaskordselt tööle asuvatest õpetajatest lahkeb esimestel aastatel enam kui keskmiselt 2012/13. õppeaastal töötanud noorematest kui 60-aastastest õpetajatest sama perioodi jooksul (joonis 26).

Joonis 26. Üldhariduses esmakordselt 2012/13. õppeaastal õpetajana tööd alustanud õpetajate tööl püsimine – osakaal kõigist 2012/13. õppeaastal õpetajana tööd alustanutest

Allikas: EHIS

Kooli tasandil on seda näitajat osakaaluna keeruline seirata, kuna valdavalt alustab ühel aastal koolis tööd 1–2 esmakordselt tööd alustavat õpetajat. Kooli tasandil on seda näitajat võimalik seirata eelkõige 1/0 skaalal.

Analüüsi tulemuste põhjal saab öelda, et kui on vaja hinnata, kas koolis on õpetajate lahkumisega probleem, tuleb lisaks ühe kooli vaatlusaluse aasta õpetajate lahkumise määrale vaadata järgmist:

- et mõista, kas vaatlusalune õppeaasta on erandlik või mitte, tuleb vaadata viimaste aastate keskmist õpetajate lahkumise määra koolis;
- et mõista, kui suur osa õpetajaskonnast on vahetunud, tuleb vaadata eelkõige nooremate kui 60-aastaste õpetajate (vajadusel ka kõigi õpetajate) tööl püsimise määra koolis näiteks viie aasta jooksul;
- et mõista, kas alustavad õpetajad saavad ja/või tahavad vaatlusaluses koolis tööd jätkata, vaadata seda, kui paljud neist näiteks viie aasta jooksul on kooli tööle jäänud.

Kasutatud kirjandus

Armstrong, M., Taylor, S. (2014). Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice, 13th Edition.

Ávalos, B., Valenzuela, J. P. (2016). Education for all and attrition/retention of new teachers: A trajectory study in Chile. *International Journal of Educational Development*, 49. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2016.03.012>

Borman, G. D., Dowling, N. M. (2008). Teacher attrition and retention: A meta-analytic and narrative review of the research. *Review of Educational Research*, 78(3). <https://doi.org/10.3102/0034654308321455>

Buchanan, J., Prescott, A., Schuck, S., Aubusson, P., Burke, P., Louviere, J. (2013). Teacher retention and attrition: Views of early career teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 38(3). <https://doi.org/10.14221/ajte.2013v38n3.9>

Burke, P. F., Aubusson, P. J., Schuck, S. R., Buchanan, J. D., Prescott, A. E. (2015). How do early career teachers value different types of support? A scale-adjusted latent class choice model. *Teaching and Teacher Education*, 47. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.01.005>

Clandinin, D. J., Long, J., Schaefer, L., Downey, C. A., Steeves, P., Pinnegar, E., . . . Wnuk, S. (2015). Early career teacher attrition: intentions of teachers beginning. *Teaching Education*, 26(1). <https://doi.org/10.1080/10476210.2014.996746>

Cui, B., Richardson, A. (2016). *Factors influencing Australian teachers' intent to leave the teaching profession*. Paper presented at the 14th Australasian data mining conference, Canberra, ACT, Australia.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja veebileht: <https://www.koda.ee/et/tooriistad/emtaksi-koodid>

Eesti Pank (2019). Tööturu ülevaade 1. Tallinn: Eesti Pank, https://www.eestipank.ee/sites/eestipank.ee/files/publication/et/Tooturg/2019/ty_2019_1_est.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium (2019a). Programm „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid 2019–2022“. <https://www.hm.ee/et/tegevused/arengukavad>

Haridus- ja Teadusministeerium (2019b). Üldharidusprogramm. (2019). <https://www.hm.ee/et/tegevused/arengukavad>

Haridus- ja Teadusministeeriumi veebileht: <https://www.hm.ee/et/kontakt>

Haridus- ja Teadusministeerium (2013). Eesti elukestva õppe strateegia 2020. <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Ingersoll, R. M. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. *American Educational Research Journal*, 38(3). <https://doi.org/10.3102/00028312038003499>

Kelly, N., Cespedes, M., Clara, M., Danaher, P. A. (2019). Early career teachers' intentions to leave the profession: The complex relationships among preservice education, early career

support, and job satisfaction. *Australian Journal of Teacher Education*, 44(3).
<http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2018v44n3.6>

Kini, T., Podolsky, A. (2016) Does Teaching Experience Increase Teacher Effectiveness? A Review of the Research. Palo Alto: Learning Policy Institute.
<https://learningpolicyinstitute.org/our-work/publications-resources/does-teaching-experience-increase-teacher-effectiveness-review-research>

Ladd, H. F. (2011). Teachers' perceptions of their working conditions: How predictive of planned and actual teacher movement? *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 33(2).
<https://doi.org/10.3102/0162373711398128>

Leppik, M. (2019). Rahulolu kutseharidusega 2017. aasta rahulolu-uuringu andmetel. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
https://www.hm.ee/sites/default/files/rahuloluraport_loplik.pdf

Lindqvist, P., Nordänger, U. K. (2016). Already elsewhere—a study of (skilled) teachers' choice to leave teaching. *Teaching and Teacher Education*, 54.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.11.010>

Lukk, M., Sammul, M., Tamm, A., Leijen, Ä., Adov, L., Aksen, M., Themass, A. (2016). Kontseptsioon ja mõõtevahendid hindamaks rahulolu üld-, kutse- ja kõrgharidusega ning täiendusõppe võimalustega. Tartu: Tartu Ülikool.
https://skytte.ut.ee/sites/default/files/skytte/hariduse_rahulolu_aruanne1.pdf

Meier, K. J., Hickling, A. (2007), Employee Turnover and Organizational Performance: Testing a Hypothesis from Classical Public Administrative. Oxford University Press.
<https://pdfs.semanticscholar.org/6385/41949f173e51b8c729ba7ac5b58ed8aa2daf.pdf>

Merhar, C. (2013). How to Calculate HR Employee Retention Rates.
<https://www.peoplekeep.com/blog/how-to-calculate-hr-employee-retention-rates>

Mets, U., Viia, A. (2018). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus. Uuringu lühiaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda. <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/09/OSKA-Hariduse-ja-teaduse-uuringuaruanne-2018.pdf>

OECD (2018). Education at a Glance 2018: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (15.03.2019). *Riigi Teataja*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019119>

Selliõv, R., Vaher, K. (2018). Õpetajakoolituse lõpetanud ja alustavad õpetajad EHISE andmetel. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/opetajad.pdf>

Skaalvik, E. M., Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27(6).
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.04.001>

Struyven, K., Vanthournout, G. (2014). Teachers' exit decisions: An investigation into the reasons why newly qualified teachers fail to enter the teaching profession or why those who do enter do not continue teaching. *Teaching and Teacher Education*, 43.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.06.002>

TALIS – The OECD Teaching and Learning International Survey veebileht:
<http://www.oecd.org/education/talis/>

Wang, H., Hall, N. C., Rahimi, S. (2015). Self-efficacy and causal attributions in teachers: Effects on burnout, job satisfaction, illness, and quitting intentions. *Teaching and Teacher Education*, 47. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.12.005>

Lisad

Lisa 1. 7796 õpetaja jaotus tööandja vahetamise/mittevahetamise ja õpetajana koolis töötamise koormuse alusel (koormusjaotuse kombinatsioon näitab seda, et õpetaja töötab rohkem kui ühes koolis)

on/ei ole vahetanud kooli	Koormusjaotuse kombinatsioonid	Õpetajate arv				Õpetajate %			
		2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18
ei ole vahetanud kooli 2008/09–017/18	<=0,24	206	205	224	259	3%	3%	3%	3%
	<=0,24+>1	1	2		1	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49	6	6	7	4	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+>1	1	1			0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+0,5-0,74	1	1	1	1	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+0,75-0,99	2	1	1	1	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,5-0,74	5	6	7	6	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,75-0,99	2	4	3	1	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+koormus 1	1	1	5	5	0%	0%	0%	0%
	>1	2731	2531	172	367	35%	32%	2%	5%
	0,25-0,49	428	387	323	371	5%	5%	4%	5%
	0,25-0,49+>1	12	10			0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,5-0,74	18	20	16	21	0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,5-0,74+0,75-0,99	1				0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,75-0,99	11	12	12	9	0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+koormus 1	5	3	17	14	0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74	682	681	614	668	9%	9%	8%	9%
	0,5-0,74+>1	4	1			0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74+koormus 1	2	3	6	6	0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74+0,75-0,99	11	12	12	12	0%	0%	0%	0%
	0,75-0,99	1385	1480	920	891	18%	19%	12%	11%
	0,75-0,99+>1	1	1			0%	0%	0%	0%
	0,75-0,99+koormus 1			1		0%	0%	0%	0%
	koormus 1	827	975	4002	3706	11%	13%	51%	48%
Kokku		6343	6343	6343	6343	81%	81%	81%	81%
on vahetanud vähemalt korra kooli 2008/09–2017/18	<=0,24	50	47	52	71	1%	1%	1%	1%
	<=0,24+>1	36	40		3	0%	1%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49	31	34	37	30	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+>1		2			0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+0,5-0,74	3	7	3	6	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+0,5-0,74+0,75-0,99			1		0%	0%	0%	0%

		Õpetajate arv				Õpetajate %			
on/ei ole vahetanud kooli	Koormusjaotuse kombinatsioonid	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18
	<=0,24+0,25-0,49+0,75-0,99	4	2	3	1	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,25-0,49+koormus 1	1	2	4	3	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,5-0,74	22	20	29	24	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,5-0,74+0,75-0,99	2			3	0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,5-0,74+koormus 1			2		0%	0%	0%	0%
	<=0,24+0,75-0,99	29	44	34	22	0%	1%	0%	0%
	<=0,24+0,75-0,99+koormus 1		2	1		0%	0%	0%	0%
	<=0,24+koormus 1	13	15	73	51	0%	0%	1%	1%
	>1	443	354	8	45	6%	5%	0%	1%
	0,25-0,49	119	117	112	119	2%	2%	1%	2%
	0,25-0,49+>1	44	34	1	5	1%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,5-0,74	68	77	75	70	1%	1%	1%	1%
	0,25-0,49+0,5-0,74+0,75-0,99	1	2	1	2	0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,5-0,74+koormus 1			1		0%	0%	0%	0%
	0,25-0,49+0,75-0,99	48	62	61	42	1%	1%	1%	1%
	0,25-0,49+koormus 1	25	18	84	69	0%	0%	1%	1%
	0,5-0,74	164	178	152	172	2%	2%	2%	2%
	0,5-0,74+>1	14	14		3	0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74+0,75-0,99+koormus 1			1		0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74+koormus 1	4	9	30	30	0%	0%	0%	0%
	0,5-0,74-0,75-0,99	34	47	35	37	0%	1%	0%	0%
	0,75-0,99	199	215	128	135	3%	3%	2%	2%
	0,75-0,99+>1	3	2			0%	0%	0%	0%
	0,75-0,99+koormus 1			5	5	0%	0%	0%	0%
	koormus 1	95	108	518	503	1%	1%	7%	6%
	koormus 1+>1	1	1	2	2	0%	0%	0%	0%
	Kooli vahetanud kokku	1453	1453	1453	1453	19%	19%	19%	19%
	Kõik kokku	7796	7796	7796	7796	100%	100%	100%	100%

Lisa 2. 7796 õpetaja jaotus tööandja vahetamise/mittevahetamise ja ainevaldkondade alusel

On/ei ole kooli vahetanud	ainevaldkond	Õpetajate arv				Õpetajate %				2017/18 vs 2008/09
		2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	2008/09	2011/12	2014/15	2017/18	
ei ole kooli vahetanud 2008/09–2017/18	ajalugu	379	368	366	410	6%	6%	6%	6%	31
	bioloogia	241	243	247	248	4%	4%	4%	4%	7
	eesti keel ja kirjandus eesti õppekeelega koolides	780	767	826	945	12%	12%	13%	15%	165
	eesti keel kahe õppekeelega koolis	61	228	131	100	1%	4%	2%	2%	39
	eesti keel teise keelena		23	154	186	0%	0%	2%	3%	186
	eesti keel võõrkeelena	196	13	4	9	3%	0%	0%	0%	-
	füüsika	196	194	202	198	3%	3%	3%	3%	2
	füüsika ja keemia elementaarkursus	13	8			0%	0%	0%	0%	-13
	geograafia	246	244	232	238	4%	4%	4%	4%	-8
	GRÕK ¹⁹ karjääriõpetuse valikkursus		4	16	18	0%	0%	0%	0%	18
	GRÕK keele ja kirjanduse valikkursused			42	28	0%	0%	1%	0%	28
	GRÕK kehalise kasvatuse valikkursused			2	4	0%	0%	0%	0%	4
	GRÕK loodusainete valikkursused	15	8	80	64	0%	0%	1%	1%	49
	GRÕK majandus- ja ettevõtlusõppe valikkursused			29	23	0%	0%	0%	0%	23
	GRÕK matemaatika valikkursused			26	20	0%	0%	0%	0%	20
	GRÕK riigikaitse valikkursused		2	9	6	0%	0%	0%	0%	6
	GRÕK sotsiaalsainete valikkursused			47	37	0%	0%	1%	1%	37
	GRÕK usundiõpetuse valikkursused			1	3	0%	0%	0%	0%	3
	GRÕK uurimistöö aluste valikkursus			55	61	0%	0%	1%	1%	61
	inglise keel võõrkeelena	794	742	712	747	13%	12%	11%	12%	-47
	inimeseõpetus	554	520	599	655	9%	8%	9%	10%	101
	keemia	175	189	188	175	3%	3%	3%	3%	0
	kehaline kasvatus	641	629	653	650	10%	10%	10%	10%	9
	klassiõpetaja	1341	1388	1498	1374	21%	22%	24%	22%	33
	kunst	483	468	567	592	8%	7%	9%	9%	109
	loodusõpetus	667	668	761	865	11%	11%	12%	14%	198
	matemaatika	1068	1080	1169	1289	17%	17%	18%	20%	221

¹⁹ GRÕK – gümnaasiumi riiklik õppekava

	muud ained ²⁰	178 0	186 5	149 4	145 9	28%	29%	24%	23%	- 321
	muusika	355	351	354	359	6%	6%	6%	6%	4
	prantsuse keel	19	23	25	27	0%	0%	0%	0%	8
	PRÕK ²¹ valikõppeaine		16	158	180	0%	0%	2%	3%	180
	saksa keel	138	135	128	117	2%	2%	2%	2%	-21
	tehnoloogiaõpetus	540	513	637	688	9%	8%	10%	11%	148
	vene keel ja kirjandus vene õppekeelega koolides	195	12	22	95	3%	0%	0%	1%	- 100
	vene keel kahe õppekeelega koolis	51	216	234	186	1%	3%	4%	3%	135
	vene keel võõrkeelena	328	327	345	357	5%	5%	5%	6%	29
	ühiskonnaõpetus	247	222	272	291	4%	3%	4%	5%	44
ei ole kooli vahetanud Kokku		634 3	634 3	634 3	634 3	100 %	100 %	100 %	100 %	0
on vähemalt korra kooli vahetanud 22/08/09–2017/18	ajalugu	130	135	138	139	9%	9%	9%	10%	9
	bioloogia	129	133	126	124	9%	9%	9%	9%	-5
	eesti keel ja kirjandus eesti õppekeelega koolides	113	109	117	128	8%	8%	8%	9%	15
	eesti keel kahe õppekeelega koolis	21	49	32	23	1%	3%	2%	2%	2
	eesti keel teise keelena		2	22	26	0%	0%	2%	2%	26
	eesti keel võõrkeelena	26	1		1	2%	0%	0%	0%	-25
	füüsika	118	120	127	131	8%	8%	9%	9%	13
	füüsika ja keemia elementaarkursus	1	2			0%	0%	0%	0%	-1
	geograafia	92	107	103	110	6%	7%	7%	8%	18
	GRÕK karjääriõpetuse valikkursus		4	13	12	0%	0%	1%	1%	12
	GRÕK keele ja kirjanduse valikkursused			6	2	0%	0%	0%	0%	2
	GRÕK kehalise kasvatus valikkursused			2	2	0%	0%	0%	0%	2
	GRÕK loodusainete valikkursused	11	3	54	47	1%	0%	4%	3%	36
	GRÕK majandus- ja ettevõtlusõppe valikkursused			15	14	0%	0%	1%	1%	14
	GRÕK matemaatika valikkursused			4	5	0%	0%	0%	0%	5
	GRÕK riigikaitse valikkursused		3	4	3	0%	0%	0%	0%	3
	GRÕK sotsiaalsainete valikkursused			23	20	0%	0%	2%	1%	20
	GRÕK usundiõpetuse valikkursused			1	2	0%	0%	0%	0%	2
	GRÕK uurimistöö aluste valikkursus			34	31	0%	0%	2%	2%	31
	inglise keel võõrkeelena	133	131	130	122	9%	9%	9%	8%	-11
	inimeseõpetus	109	110	117	132	8%	8%	8%	9%	23
	keemia	123	127	122	127	8%	9%	8%	9%	4
	kehaline kasvatus	125	122	130	126	9%	8%	9%	9%	1

²⁰ muud ained – kõik õppeaineid, mis ei mahu esitatud ainevaldkondadesse, osa lihtsustatud õppekava õppeainetest, kooli valikained/kursused, EB- ja IB-õppe ained

²¹ PRÕK – põhikooli riiklik õppekava

	klassiõpetaja	39	43	57	57	3%	3%	4%	4%	18
	kunst	106	107	112	109	7%	7%	8%	8%	3
	loodusõpetus	158	173	190	190	11%	12%	13%	13%	32
	matemaatika	165	169	181	184	11%	12%	12%	13%	19
	muud ained	369	432	341	319	25%	30%	23%	22%	-50
	muusika	119	117	116	115	8%	8%	8%	8%	-4
	prantsuse keel	4	5	7	8	0%	0%	0%	1%	4
	PRÕK valikõppeaine		6	50	54	0%	0%	3%	4%	54
	saksa keel	72	70	63	55	5%	5%	4%	4%	-17
	tehnoloogiaõpetus	174	174	191	190	12%	12%	13%	13%	16
	vene keel ja kirjandus vene õppekeelega koolides	24	2	3	11	2%	0%	0%	1%	-13
	vene keel kahe õppekeelega koolis	12	37	34	33	1%	3%	2%	2%	21
	vene keel võõrkeelena	109	105	109	115	8%	7%	8%	8%	6
	ühiskonnaõpetus	90	108	123	123	6%	7%	8%	8%	33
on vähemalt korra kooli vahetanud Kokku		145 3	145 3	145 3	145 3	100 %	100 %	100 %	100 %	0